

Ljubljanski ZVON

Leposloven in znanstven list.

Izdajatelj:

Janko Kersnik, Fr. Levec, Jos. Stritar, dr. Ivan Tavčar.

LETO III.

V LJUBLJANI, 1. FEBRUARIJA 1889.

ŠTEV. 2.

Stara mati.

Balada.

Pála je temà na Ukrajíno,
V grobni mir zavila vso ravnino;
Grobni mir objél je kočó bélo,
Spanec v koči mater osamélo.

Téžek sèn mi sanja mati siva:
O Ivánu, sinu svojem sníva,
Ki je šel iz ljube domačije,
Da za bélega se carja bíje.

Vidi mati svojega otróka:
V prséh rana mu zíjá globóka,
A iz rane kri rudeča teče —
Tiho Ivan materi šepéče:

„Daleč, kjer stojé goré Balkána,
V grob so déli vašega Ivána —
Téžko, téžko mi po vas je, mati,
Da ne morem v tihem grobu spati.“

Predno v jutru zlati zor napóči,
Prebudi iz snú se mati v kóči;
Stóka starka v silni bolečini,
Jóka po Ivanu, svojem sini.

Siva mati kóčico ostávi,
Daleč se od nje na pot napravi;
Ide po neznanem širnem svétí —
Enkrat móra še Ivana zrétí!

Daleč, daleč turška je dežela,
Siva mati stara že in vela
Trudno leze čez raván pešéno,
Noge téžke, težje srce njéno.

Mesce tri mi starka je hodila,
Vročé potoma Bogá molila;
A po mescih treh prišla v Turčijo,
Kjer junaci ruski v grobih spíjo.

Grob pri grobu se na polji vzdíga,
Križ pri križi se nad gróbi dvíga —
„Oh pokaži, Bog, mi v tej-le sili,
Kje počíva Ivan moj premili!“

H grobu se za grobom starka klanja,
Kliče dete svoje brez nehanja:
„Ivan, Ivan, ti moj ótrok zlati,
Odgovori, jáz sem tvoja mati!“

Tího po grobéh junáci spíjo,
Jadni majki ne odgovoríjo —
Starka smrtno zapustí planjávo,
Dalje v turško zemljo gre krvávo.

Pa z bojišča hodi na bojišče,
Po grobovih tam otróka išče,
In kjer koli grob neznan sameva,
Svojega Ivána kliče reva:

„Ivan, Ivan, ti moj otrok zlati!
Odgovôri, jaz sem, tvoja mati!“
Brez števila grobov obhodila,
A nobéna prava ni gomila.

Sredi gore, nizek in samotén,
Skriva se pod hrastom grob tihôten;
Trudna pod drevó na grob poklékne,
V tihi grob boléstno starka jekne:

„Ivan, Ivan, ti moj otrok zlati,
Odgovôri, jaz sem, tvoja mati!“
Glávo skloni, sápo náse vleče —
Čuj, iz groba otel glas šepêce:

„Téžko, težko mi po vas je, mati,
Da ne morem v tihem grobu spati!“
Vikne starka, da se v hrib razlega,
Da po dolu glas odméva z brega.

Grêbe mati zemljo raz gomilo,
Koplje jamo v grob sê zadnjo silo —
Ko je v tretje luna posijála,
Do sinú je mati izkopála.

Dolgo, dolgo mu obliêje gleda,
Pa poljubi ga na ustna bleða,
Gorko ga poljúbi ter omalne —
Zraven sina dušo mi izdáhne.

Krilan.

Po nevihti.

2
Zasut še ni prerani grôb,
Krog njega pa v okrožji tožnem
Vrsti se pevecv drazih trôp,
Vrsti v molčánji se pobožnem.

In zdaj pojó! . . . Kakó v sreé
Zvení lepó to petje milo!
Kakó, kakó v oči solzé
Mi vabi z névdrživo sílo!

A moj pogled drugam hiti
In grôb se drug pred máno širi,
In mnogo nád se vanj loží,
In nanj solzá ljó se viri!

Poprej, poprej vihár strašán,
Poljá in žetve pokončál je,
In v grob dejál jih je prostrán,
Potem pa besen hitel dalje . . .

Pač mir je zdaj, a mir težák
Ovenčan z jadrnimi tožbámi,
Na pali plôd, poprej krépák,
Ozira vsákdo se s solzámi!

In polje to, takó lepo,
Le grob je nádej pokončánih,
In z grmov pevci mu pojó,
Pojo v glasovih dobro znanih!

Oh pôjte le, oh pôjte le . . .
Tam v nizkem hramu borne kočé
Tožbé in vzdihli se glasé
In milo kmet z družino joé! . . .

—b—

Cyclamen.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

(Dalje.)

Bila je plavolasa, modrooka, kakor je pripovedoval malo prej Bolè, in obrvi je imela res temné. Nekaj izrednega, duhovitega jej je sevalo s krasnega obraza, in kadar je govorila, legel je vselej lahek smehljaj okrog drobnih usten. Tudi vse drugo na njej je bilo lepo, pravilno: srednje veliki, gibčni, sloki, a vender polni život, mali drobni roki in to sigurno, skoro samosvestno, a vender tako naravno in pohlevno vedenje — vse to je storilo, da se je zdela v kratkem vsem stara znanka.

Po besedi je bil navadni ples v čitalnični dvorani; a Bolétova gospa se ga nocoj ni hotela udeležiti in tudi Elza je bila izjavila, da sploh ne pleše.

Okrajni sodnik je bil prisedši poleg guvernante svojo pipo prislonil ob zid za seboj; a čez četrť ure si je pridobil spet toliko poguma, da jo je izvlekel z mehurjem vred na dan ter jo nonšalantno zapalil. Hudi, karajoči pogledi njegove soproge ga niso brigali.

Tudi doktor Hrast je jako oživel, in gospa Bolétova je nekako nezadovoljno spoznala, da v njeni družbi še ni bil nikdar tako zabaven; da, celo duhovit je bil nocoj v svojem živem razgovoru.

Ta se je sukal s prva okrog razlike običajev in razmer pri nas in v Nemcih ob Reni, v domovini Boletove guvernante. Sodnik Majaron je skoro več povedal o tem, nego gospodična Elza, kedaj in kako se tamkaj znanci obiskujejo, kaj in kako se tamkaj kuha ter obeduje; bila je to pač stara navada njegova, da je vse najboljše vedel in znal.

Govorili so se ve da nemški, in celo gospa Boletova, ki je poskusila parkrat ostentativno, in celo proti svoji navadi, slovenski govor z doktorjem Hrastom, ostala je ž njim na cedilu.

Megla je bil nekoliko časa ostal pri mizi; ko pa so zadoneli prvi glasovi godbe iz plesalne dvorane, ušel je s svojo sosedo, sodnikovo hčerjo, v dvorano. Pa vrnil se je kmalu; jezilo ga je, da Nemka ne pleše, kajti tu se je želel pokazati mojstrom.

Kratek pomolk v razgovoru je porabil zdaj, da bi spričal vsaj svojo navzočnost, ter je vprašal Nemko:

„Kako Vam je nocojšnja beseda dopala?“

„Vi preveč zahtevate od mene,“ zavrne Elza s svojim zvonkim glasom; „o petji bi morda še sodila, o drugem pa, zlasti o predstavi, mi ni moči. Saj veste, da ne umem slovenskega.“

„Da da, petje, petje!“ reče naglo in samosvestno Megla ter seže z desnim palcem in kazalcem v svoj obraz tja, kjer bi po njegovem mnenju morale že zdavnaj goste brke rasti.

„Pesni so lepe, krasne!“ pravi guvernanta. „Nocoj sem prvič čula slovenske pesni, — nikdar prej ne!“

„Da, pesni so lepe! Pa kako se je petje čulo?“ sili Megla, ki je v svoji naivni domišljavosti pričakoval pohvale svojemu samospěvu.

Nemka je to čutila in malo poredno stisnila ustni.

Doktor jej je prihranil odgovor.

„Gospodična je sigurno že toliko krasnega petja čula, da je o našem še vprašati ne smemo!“ reče na pol obrnen v Meglo.

„Verujem!“ hiti le-ta, „v Nemcih se lepo poje —“

„Gospodična Elza ima krasen glas, alt, in je dovršena pevka,“ reče Bolé pristopivši k družbi.

„A, to je izvrstno! V naši čitalnici smo že dolgo pogrešali pevke, — to se pravi altistovke, kajti tu gospica Marica poje krasen sopran,“ popravi naglo Hrast svoj entuzijastičen vzklik. „Kaj ne, gospodična Elza, Vi ne boste neusmiljeni?“

„To je gotovo, da nam bode gospodična pomagala,“ reče nekako kategorično Bolétova soproga ter ponudi guvernanti plošček s pečenko, katero je bila prinesla točajka.

„Zakaj ne,“ reče ona ter vzdihne počasi trepalnice; zrla je med pogovorom ná plošček pred se. „Pa kako bom pela slovenski?“

„Jaz Vas bom naučil!“ vzklikne zdaj naglo sodnik; „ne peti, tega ne umem in ne znam, pa slovenski govoriti Vas bom naučil. Tu je moja roka! Kedaj pa pričneva?“

„In tu je moja!“ odgovori veselo Elza ter poda sodniku roko; „tako je lahko, ako želite! Jaz sem silo ukaželjna.“

„Dobro!“ kliče sodnik ter ne izpusti njene roke. „Začniva pri glagolih! Ravno tako, kakor v šoli! Amo, amas — Recite: ljubim, ljubiš —“

Guvernanta poskuša ponavljati, a drugi se smejejo.

„Pa kaj pomenijo te besede?“ vpraša. „Uganila bi morda!“

„Morda? Ich liebe, du liebst . . .“ odgovarja sodnik.

„To je skoro tako, kakor nemški, ta ‚ljubim‘,“ smeje se Elza.

„Korenika je v sanskritu!“ odreže se resno Majaron. „Indo-germansko sorodstvo!“

„Za božjo voljo, gospod sodnik, ali se bavite tudi s sanskritom?“ vpije na glas Bolè.

„Zdaj ne več, na univerzi. . .“

„Oh, bogme — jaz stavim, da se ‚ljubim, ljubiš‘ — niste iz sanskrita učili!“ smeje se doktor Hrast ter se obrne k sodnikovi soprogi, ki je malo nejevoljno pogledovala svojega moža. „Kaj menite Vi, milostiva?“

„Da je moj soprog že zdavnaj prej ‚ljubim, ljubiš‘ znal, nego je mene prvič videl,“ reče ta na pol dobrovoljno.

„Les oiseaux, ils volent toujours —“ citira Bolè, pa v občem smehu ga nihče ne čuje.

„A brez šale, gospodična,“ meni zdaj doktor; „Vi bi se lahko kmalu slovenski naučili. —“

„Od gospoda sodnika?“ vpraša ona še vedno v smehu.

„Jaz pedagoških zmožnostij čestitemu našemu sodniku ne bom kratil; a bojim se, da bo vedno v glagolih, ali bolje v tem glagolu ostal, s katerim je pričel! Pa brez šale pravim, — dozdeva se mi, da imate poseben dar za jezike, in . . .“

Doktor Hrast nehoté umolkne; sram ga je bilo, da je izprožil tako okoren kompliment.

„Tu se Vam že drugi učitelj ponuja, gospodična Elza! Čestitam, čestitam! A svetujem Vam, držite se gospoda sodnika,“ — kliče Bolè; „le-ta doktor bode v svojih glagolih morda temeljitejši nego sodnik, ki jih celo s sanskritom podpira.“

„Prijatelj!“ zavrne Hrast skoro nejevoljno.

Guvernanta se je bila pri tem s svojimi modrimi očmi ozrla vanj in pogleda njijina sta se za trenutek srečala.

„Oh, gospod doktor,“ reče zdaj Elza ter zre na pahljač, katerega vrti v rokah; „gospod Bolè se jako rad šali, in veseli ga, da mu dajemo nekoliko povoda.“

Pogledala je zopet Hrasta.

„Stvar ni tako resna!“ meni s fino ironijo Bolè; „kakor ste me Vi, gospodična Elza, po dvednevni izkušnji analizirali, takega me poznajo prijatelji že leta in leta.“

Guvernanta, ki je jedina čutila lahek porogljiv naglas v besedah Boletovih, zarudela se je malo, a vendar dejala veselo in skoro naivno:

„Ne dvojim o tem!“

Pa gospod doktor se ni hotel več smijati.

Prihod novega gosta je preprečil pogovor. Prišlec je sédel poleg doktorja in je bil za trenutek jako osupnen, ugledavši na nasprotni strani neznano damo. Bolè jo predstavi ter reče imenujoč njega: „gospod Anton Meden, graščak tu v Borji!“

Ko je zinil zadnje besede, pogledala je guvernanta še jedenkrat novega znanca. Le ta se je priklonil okorno, — bil je malo v zadregi — ter molče porinil svoj stol blizu mize. Na njo je položil obe roki do komolcev in potem z levico obsegel svojo temnorujavo brado ter pogladil jo navzdol.

Opravljen je bil dokaj elegantno in deloma skoro skrbno. Da zlatnino ljubi, pričala je debela verižica pri uri in dragoceni prstani, katerih je bilo več na vsaki roki. Obraz njegov je bil skoro lep in prijeten, da bi sevalo le količkaj duhovitega iz njega; postava njegova je bila srednje velikosti in primerno životna starosti, katero bi mu bil vsak cenil na kakih sedemintrideset let. Kazili so ga le debeli vrat, katerega je deloma zakrivala brada, in pa veliki, rekel bi, kmetski roki.

„Zakaj prihajaš tako pozno?“ vpraša Bolè prišleca. „Besedo si zamudil, in mi se bomo tudi morali že kmalu odpraviti.“

„E, kaj beseda!“ ugovarja Meden s čudnim, visokim, ne ravno prijetno donečim glasom. „Kaj hočeš, da se bom paril in kuhal dve uri v tisti vaši tesni sobi ali dvorani, kakor jej pravite? Rajši večerjam mirno doma, in pridem potem kakor nocoj na vrček piva!“

Govoril je to nekako oblastno, ošabno, tako od zgoraj doli, in v jedno mer gledal le gospodično Elzo.

Drugi so ga bili pač navajeni, in za tega delj mu nihče ni resno ugovarjal.

„Pa jednemu naših prvih mož v trgu vender pristuje, da se udeleži take domače veselice,“ pravi Hrast malo porogljivo.

„Ah!“ deje oni, ne da bi čutil zasmeh doktorjev, „jaz sem že mnogo petja čul in mnogo predstav po gledališčih videl! In brez mene tudi izhajate.“

„To ni lojalno, prijatelj! Treba je drugim dobrega vzgleda!“ reče Bolè.

„E, kaj lojalno, lojalno —“ ponavlja Meden ter pije svoje pivo. „Kaj je meni do tiste vaše slovenščine? To ni nič praktičnega, nič koristnega; kdo pa ima kaj od vsega tega?“

„Se ve da,“ smeje se Bolè; „svojih par sto tisočij z golo slovenščino ne boš podvojil. Pa o tem tudi ni govora zdaj.“

Ko je Bolè omenil onih par sto tisočij, pogladil je Meden zopet svojo brado, ter ozrl se nekako ostentativno v guvernanto. Tudi ta mu je pogled zopet vrnila.

„Jaz nisem nič!“ poudarja Meden; „politika me ne briga.“

„A ti si Kranjec, star Kranjec!“

„Kaj pa?“

„O ne, Vi niste Kranjec,“ reče doktor smeje se; „Vi ste Borjan!“

„Tudi to!“ odgovarja Meden. Doktorjeve ironije ni čutil. Zanimala ga je očitno le guvernanta, od katere ni mogel ločiti očíj.

Vsa družba je to brez truda opazila in zdelo se jej je menda pri Medenu po polnem naravno. Glavna osoba Elza je to neprestano pogledovanje čutila, a znala se je izvrstno skrivati za nedolžen, naiven izraz, katerega je nosilo njeno lice. Bolè se je skrivaj hudobno nasmehnul, Boletova in sodnikova gospa sta se srečali za trenutek s pogledi, in doktor je rinil nemirno po stolu sem ter tja. Megla, ki je bil kmalu spoznal, da se nočoj pri tej mizi o njegovem samospěvu ne bo govorilo, lagal se je Marici, s katero se je bil vrnil zopet od plesa, kako izvrstno zna po ledu drkati; le škoda, da ni niti jezera, niti malega ribnjaka tu v obližji. Sodnik pa je pušil mirno svojo pipo, in nikdo ni mogel poznati, da ima sploh kaj družega v mislih, nego sivi gosti dim, ki ga je obdajal.

Pa vender je on prvi zopet pričel razgovor:

„Gospod Meden, Vi imate že mlade zajce v gozdu! Ali verjamete?“

„Ni mogoče! Zdaj o svečnici!“

„Da, včeraj sem videl dva gori pod Leskovim Brdom. Sprehajal sem se, in moj Hektor ja je izvohal.“

„Je li to v tem času tako čudno?“ vpraša Elza, na pol v sodnika in na pol v Medena obrnena.

„Se ve da!“ reče naglo ta, vesel, da ima priliko besedo vrniti svoji novi znanki, kajti premišljeval je bil že dolgo, kako jo ogovoriti; „zajke imajo mlade še le marca meseca!“

„Oh, gospodična, kaj ste storili?“ oglasi se sodnikova soproga; „tako zatvornico ste odprli, da Vam ne bo mogoče več te lovske povodnji ustaviti!“

„Istina, istina!“ pritrdi s smehom Bolè, — „die Geister, die ich rief, boste dejali! Žalostno je le to, da mi na pamet vemo vse te lovske povesti, katere boste Vi zdaj čuli.“

„Molči, prijatelj!“ reče Hrast s komično resignacijo. „Tudi gospica Elza ne bo ušla svoji usodi.“

V zadnjih besedah njegovih pa je bil nekakov čuden naglas, tako da se je guvernanta nehoté ozrla vanj.

„Da, usoda!“ ponavljala je pri tem, in njeno veselo lice se je zresnilo za trenutek.

Doktorja je to skoro genilo, a Bolè je za njegovim hrbtom zopet sarkastično raztegnil ustni.

Med tem je bil sodnik že pričel s svojimi lovskimi dogodki, in kadar je malo umolknil, povedal je Meden s kričočim glasom kaj jednacega. Razložek je bil samo ta, da je sodnik pripovedoval, kar je bil sam doživel, Meden pa je kopiral druge.

Pozno je bilo, ko se je poslovil Bolè s svojimi. In za njim je odšel tudi sodnik z družino vred. Adjunkt Megla jih je kot odbornik dvorljivo spremil do vrat, potem pa poiskal zopet dvorano.

Hrast in Meden sta ostala sama, kajti tudi drugi gostje so bili že zapustili zadnjo sobo.

„Od kod je pa ta Boletova guvernanta?“ bilo je prvo vprašanje Medenovo, katero je že stavil, ko so bili komaj skozi vrata.

„Tam iz Nemcev neko!“ reče Hrast malomarno.

„Fino dekle je to!“ meni oni ter izpije svoj kozarec.

Doktor si je vil novo cigareto ter molčal.

Ko je pa jel Meden čez nekoliko trenutkov govoriti o svojih pravadah, v katerih ga je zastopal Hrast, in o varnosti in nevarnosti nekaterih posojil pri ljudeh, plačal je doktor svoj račun ter odšel.

Meden pa je prisedel v drugo sobo k mizi, kjer sta se okrajni tajnik in poveljnik finančne straže še živo razgovarjala.

Tretje poglavje.

Drugega jutra se je probudil doktor Hrast proti svoji navadi ako pozno. Jasno zimsko solnce mu je sevalo že zdavnaj skozi

zmerzle šipe v malo, lepo opravljeno sobo, ko je odprl oči ter naglo skočil iz postelje. Opravljal se je počasi, in akoravno je vedel, da ga že čakajo stranke, iskal je vender zdaj to, zdaj ono, ter ni mogel končati svoje toalete. Bil je silno razmišljen, kakor mladenič dvajsetih let v jutru po lepem, zabavnem plesu, na katerem mu je bila prilika in volja plesati, dvoraniti, ali koketirati večinoma le z jedno izvoljeno plesalko. Naj počenjajo, kar hočejo, taki ljudje tisti dan po plesu, razmišljeni in nervozni so, in popoldne vsakega istih lahko vidiš in srečaš v ulicah, kjer njihova plesalka stanuje, ali po katerih ima svoj navaden pot. Plašno hodi tak mladenič, in ako si znanec njegov, ognil se te bo, ako mu bode moči; če ne pa se bo zarudel, sluteč, da poznaš njegove naméne.

Naš znanec še ni bil z napravljanjem toliko gotov, da bi bil mogel obleči suknjo, ko je nekako ježno zapazil, da že v tretje, odkar je iz postelje, resno premišljuje, ali mu bode pač mogoče iti popoldne na Drenovo k Boletovim. Za vsakim teh treh premišljevanj pa je vstal hudoben strah v podobi vprašanja: „Ali ne bodeta Bolétova kaj slutila?“

Nekako ježno in sarkastično se je nasmehnil, ko je bil ujel samega sebe pri tem meditiranji, ter pozvonil strežajki, da mu priinese zajutrek. „Saj vender nisem sedemnajst let star!“ zamrmral je poluglasno.

Doktor Ivan Hrast je bil sin kmetskih roditeljev. Na Dunaji je dovršil svoje vseučiliške študije, in ker se je moral živiti sam, kajti roditelji ga niso mogli podpirati, služil je za učitelja v raznih aristokratskih in bogatih rodbinah, kjer si je bil poleg večkrat grenkega kruha pridobil ono sigurnost in oni vsestranski takt v vedenji, kateri ga je povsod označeval. Nič na njem ni pričalo, da je kmeti sin.

In v Borji je bil stoprav pred dobrim letom ustanovil svojo pisarno, in kmalu je bil tako rekoč prva osoba v socialnem življenju malega trga.

Oženjen ni bil, in vse matere nežnih, za močitev zrelih hčerá so gledale skrbno za mladim doktorjem. Pa on je bil gladek in mrzel, ko led. Še tega ni mogel o njem nikdo povedati, je li bil kedaj zaljubljen ali ne. Zahajal je rad v žensko družbo, a to je bilo tudi vse. Ker je z gospo Boletovo najrajši občeval, hoteli so mu hudobni jeziki tu nekaj podvreči, ali tudi to ni bilo mogoče.

Dopoludanska opravila so bila končana, obed in po njem črna kava v čitalnični bralni sobi tudi rešena, in doktor Hrast se je sprehajal, kakor je bila navada njegova, kadar ni imel nujnega posla v pisarni, po sneženi cesti, ki je držala iz trga na južno stran proti nizkim, obrastenim holmom, ki so tam ne posebno oddaljeni zapirali obzorje.

Lep zimsk dan je bil. Sneg, ki je na debelo pokrival zemljo, lesketal se je, da je jemal vid očem, in raz drevje in grmovje kraj ceste je sipalo ivje, bliščeče v solčnih žarkih kakor srebrni prah. Po polji se je preletovala tolpa vran, za plotom pri cesti pa so čivkale seničice, in cela krdela ščinkovcev in strnadov so sedala na bližnje osamljene hraste.

Doktor je imel časi tudi svoje poetične ure, kakor jih je rad sam imenoval, in tako uro mu je bila usoda danes naklonila, nikakor ne sentimentalne. Za to sploh dan ni bil ugoden, in Hrast takih čutil ni poznal. Veselo, z lahko nogo je gazil zdaj sneg, zdaj zopet podrknil preko zamrzle mlake sredi ceste, potem pa lovil se po razoranem tiru, in ko bi si bil v svesti, da ga nihče ne čuje, zaukal bi bil morda na glas. Podoben je bil skoro bolj razposajenemu študentu, nego advokatu. In kaj ga je od jutra sem tako preustrojilo, od jutra, katerega je bil vstal tako razmišljen, tako nervozen?

Obedoval je bil dobro in koncem izpil še butiljo starega Istrijanca, katerega je hranil v obili množini v svoji kleti. In med to butiljo in črno kavo se je domislil, da mora z Boletom o neki pravnih stvari govoriti.

„Izvrstno!“ zamrmral je sam pri sebi in sklep, da ide takoj tja, bil je gotov. Za tem pa se ga je polastila neka vesela nepotrpežljivost kakor vsacega, kdor ve, da bode nekaj doživel, kar mu dolgočasno enakomernost prežene.

Za seboj na levi strani je bil že pustil graščnico Medenovo, po kateri je nosil trg svoje ime, in tu pred njim na desni se je pokazalo izza ovinka na nizkem holmu posestvo Boletovo: grad Dretnovo. V dolini kraj dokaj močnega potoka pa so stale velike žage in tovarna za parkete.

Hrast je vedel, da gospodarja najde o tej uri gotovo v gradu, obrnil se je takoj tja, ne da bi krenil proti tovarni.

Našel ga je samega, čitajočega časopise.

„O, lupus in fabula!“ vzkliknil je Bolè ugledavši doktorja; prav na té sem mislil v tem trenutku ter želel s teboj govoriti!“

„Kaj pa je vender nujnega?“ vpraša doktor skoro osupneno.

„Le sedi, in prižgi si smodko! Ali hočeš rajši pipo?“

Rekši gre Bolè k steni ter potegne zvonec.

Kmalu potem sta sedela prijatelja pri kozarci vina in pušila iz dolgih pip.

„Torej kaj imaš tako silnega?“ vpraša Hrast radovedno. Menil je, da se mora danes vse sukati okoli onega predmeta, katerega je bil on poln.

„Ravno prej sem čital tu, da bodo v kratkem volitve — prične Bolè ter prižiga iz nova svoj tobak.

„Ah, se ve da, — za državni zbor!“ reče doktor malo nezadovoljno.

„In ravno o tem sem hotel s teboj govoriti. Kaj meniš, kako bode z našim trgov?“

„Tu ni vprašanja, kakor zdaj, ko ta veter piše, nikjer ne!“

„Tako tudi jaz sodim! Pa veliko posestvo?“

„To je pa druga! In vender bi se dalo kaj storiti tu, ko bi se malo zagnali v boj! Ti si takoj kandidat, ka-li!“

„Se ve da!“ vzklikne Bolè veselo; „kdo bo pa doma žagal in delal?“

„Pa vender za agitacijo si ti kakor navlaš!“ reče doktor resno. „Znanstva imaš dovolj, razvpit nisi kot naroden radikalec, — česa želiš več za ta nalog?“

„Agitacija, agitacija!“ smeje se Bolè, akoravno so mu laskave besede prijateljeve dobro dele; „jaz stavim, da še našega soseda Medena ne spravim v Ljubljano k volitvi. To ti je pravi ptič! A propos — našo lepo guvernanto je danes že izvalil v svoj vrt!“

Doktorjevi poskusi, kazati malomaren obraz, bili so jako komični; k sreči je bil pošel Boletu zopet ogenj v pipi; zato med užiganjem ni pogledal prijatelja.

„Ah!“ zinil je doktor čez nekoliko časa.

„Dopoludne je bil pri meni, saj veš, da imava nekaj skupne kupčije, in pri tej priliki je povabil ženo mojo, guvernanto in otroke k sebi, da jim pokaže svoje umetno vrtnarstvo in novo tóplico, katero je letos zidal. Žena ni šla, a poslali smo Elzo z otroki tja.“

Ko je bil zvedel doktor to novost, polastilo se ga je nekaj, kakor ljubosumnja; vsa dobra volja ga je minula in ko je Bole trdovratno poprijel se zopet razgovora o politiki, postal je oni jako redkobeseden. Koncem je preskočil na naglem k pravnici stvari, katero si je bil opoldne izvolil kot povod svojega pohoda na Drenovem ter se potem kmalu poslovil pri prijatelji.

Le ta je imel tudi svoja opravila in ga ni zadrževal.

Na poti domov je ugledal Hrast že od daleč Boletovo guvernano z otroki vred. Meden jih je pa spremljeval. Ona dva sta hodila po časi, le otroka, dve dekletci, stari po osem in devet let, skakali sta po cesti in po snegu kraj ceste ter se do dobrega kepali. Solnce je sevalo z zadnjimi žarki čez belo planoto.

Doktorja je v prvem trenutji jezilo, da ga Elza tu sreča.

„Smijala se bo Medenu in meni,“ dejal je sam pri sebi.

Ogniti se ni bilo moči, in naposled — čemu tudi — mislil je dalje Hrast ter jako prijaznega obraza šel znancema naproti.

„Ste li bili pri nas?“ vpraša prva Elza.

„Da, da; opravilo sem imel pri Boletu! Vi pa ste si ogledali vrtnarsko toplico pri gospodu Medenu!“ reče doktor ter pozdravi uljudno. „Vse sem pozvedel na Drenovem!“

„Da, gospod Meden je bil tako ljubezniv, da nam je razkazal svoje krasne naprave. Milica, ne skači tako po snegu!“ Rekši prime mlajšo deklico za roko.

Hrast je hotel študirati obraze svojih dveh znancev, a videl je le, da je Meden jako dobre volje, Nemka pa taka, kakeršna je bila sinoči. Neprilичno je bilo tudi stati dolgo v snegu, zato se je naglo poslovil.

Tudi Meden se je vrnil; saj guvernera ni imela več daleč domov. Pri slovesu sta si podala roki, kar je Hrasta zopet neprijetno dirnilo. Molčé in naglo je korakal proti trgu, tako da je oni komaj ostajal poleg njega.

„Fino dekle to!“ reče zopet Meden, ter si máne roki; „jaz ne poznam tu blizu nobene take!“

„Vi se boste še zaljubili,“ pravi doktor, „akoravno vedno pridigujete, da vse ženstvo ni počenega groša vredno!“

„Zaljublil? He he, — jaz poznam guvernanter; in ta je taka, kakor druge!“ smeje se oni.

„Tepec domišljavi!“ mislil si je Hrast; glasno pa je dejal:
„Ste se li že danes o tem prepričali?“

„Vse so koketne in gledajo, kje bi koga ujele!“

„O Elzi tega ne morete trditi, gospod Meden!“ oporeka Hrast
skoro nejevoljno.

„Ko bi Vas ne poznal tako dobro, dejal bi, da ste se Vi že
zaljubili v njo, ker jo tako iskreno zagovarjate,“ kriči oni ter se na
glas zagrohota.

Hrast bi se bil skoro zarudel. Nasmehnil se je posiljeno, a ker
sta bila dospela na razpotje, od koder je vodila stranska pot na
Medenovo posestvo, prihranjen mu je bil odgovor.

Poslovala sta se oba s smehom na ustnih.

(Dalje prihodnjič.)

Na pokopališčih.

Cez mirni dom, kjer mrtvi spé,
Ledene sape vró.
Če tudi vró — saj ne zbudé
V življenje jih mladó.

Marveč uniči ples njihóv
Prirodine močí,
Da jedva, jedva iz grobóv
Nov zárod zelení!

A tukaj ne! Brezkončna smrt
Kraljuje vekomaj;
Kdor vleže se, on je zaprt,
Nihče ne vé, do kdáj!

O mirni dom, kjer mrtvi spé
Samotno in mirnó,
Zakaj, zakaj rosi solzé
Na tebe to okó?

Li nisi kráj pokójnih ti
Med gorami ležèč?
Li mrtvih mnogobrojnih ti
Ne hraniš v sebi več?

O dà! Še spé, ko spali so
Mirnó od nekedaj,
Nad njimi se smijali so
Smejé se še sedaj! . .

Ubogi rod, slovenski rod,
To mrtvih dom je tvoj!
Razpál povsod, temán povsod,
Se širi pred menoj!

—b—

Spomini na jutrove dežele.

Iz svojega dnevnika probčuje Anton Ukmar.

II. Od Smirne do Port Saida.

V 3. dan septembra ob 5. zjutraj se prebudim in odidem na krov, da bi vsaj ne zamudil zanimljivega yhoda v smirensko pristanišče; in krasen prizor me je odškodoval obilo za moj trud. Rumeno sonce je bilo začelo ravno dvigati se izza maloazijskih hribov ter čarobno zlatiti visoke gore na južni strani smirenskega zaliva; morske obale so preprežene z vilami in slikovitimi vasicami, skritimi med zelenjem, vinogradi, med visokimi cipresami in sivozelenimi oljkami, da se oko gledalčeve, koje ni navajeno tacega prizora, kar ne more ločiti od te prirode lepote. A ladja plava mirno dalje po zrcalogladi planjavi, kakor bi nam ne privoščila tako slastnega prizora, in kmalu se nam prikaže na obnožji maloazijskih gorá obris Smirne, najvažnejšega trgovinskega mesta v vsej Levanti, kjer smo dobro uro pozneje vrgli sidro.

Smirna, glavno mesto pašalika istega imena, dviguje se amfiteatralično po precej visocem hribu, na kojem so nekdanj vsemogočni Genovčanje postavili močno trdnjavo, katero pa Turki zdaj tako zane-marjajo, da se ne vidi več družega, nego skoro same razvaline. Prav pod trdnjavo se raztezajo turška pokopališča s tužnokrasnimi, proti nebu kipečimi cipresami. Takoj na obrežji zapazimo skozi visoke jadrnike trgovinskih ladij na levisi velikansko in jako lepo sezidano vojašnico, čeden karavanseraj z neštevilnimi kubami in mnogobrojne mošeje s krasnimi minareti; na desni strani pa evropski oddelek mesta, koji se že od daleč odlikuje od turškega po svojih belih, kamenitih poslopjih; tukaj se nahajajo vsaj čedne in ravne ulice, v turškem mestu pa, — no, mislimo si, da je prijel nekdo dobro pest lesenih bajt ter vrgel jih tjá na kup gnoja, da so ostale, kakor so pale: tak vtis dela turško mesto na tujca, — vsaj na prvi pogled. Kakeršna so stanovanja, taki so tudi prebivalci njihovi: kakor bi jih bil veter skupaj pripodil od vseh štirih stranij sveta. Navadni domači Turki z rudečim fesom ali zelenim turbanom na glavi; visoki

beloobturbari Perzijanci, temnorujavi Arabci, umazani zamorci in prekanjeni španski židovi, kateri so se razširili po vseh jutrovih deželah: to je zmes, koja se nahaja po turškem mestu. Grkov vidiš mnogokrat, Frankov le malokrat v teh odljudnih mestnih krajih. Lepega spola pa sploh ne dobivamo na ulici pred oči: kajti turkinja se ne dá videti; ali, ako po naključji mora čez ulico, zahaljena in zavita je tako, da naše nenavajeno oko komaj more presoditi, da je zrlo žensko postavo.

Vkljub tej nesnagi in temu neredu, — in morebiti ravno zato, — nahajamo v turškem mestu veliko zanimljivega. Sredi tega labirinta leži velikanski bazar, kjer so nakopičeni zakladi iz vseh jutrovih dežel in kjer lahko opazujemo pravo življenje in gibanje. Tukaj v tem kotu razprostira Perzijanec svoje dragocene tapete in orožje, tam zopet Arabec ponuja lepodiščega rožnega olja; tukaj vabi pravi moslim, z vednim čibukom v ustih, svoje krasno barvane šarenice, tam oni ponuja vonjavi turški duhan iz bližnjih nasadov padišaha samega; ta ti sili znamenitih smirenskih smokev in datul, oni sladkega rahatlaka in halvá; tukaj ponuja španski žid prave turške fese, tam oni zopet arabske vonjave, vsakovrstne dragocenosti in sladkarije. Vsak meri na tujca, kojega spozna kot tacega že od daleč, nadejé se, da se bo dalo kaj prislužiti pri njem; a treba je paziti, kajti moslim je zvit, kakor kozij rog, španski žid pa tudi tukaj ne more zatajevati svojega poklica.

Da bi okusil vse dovoljene sladkosti muslimskega življenja, šel sem v glasovito turško kavarno, kjer mi prinese umazan strežaj čašo kave, kakor je preroku po volji; in ker si Turek slastne kave ne more misliti brez čibuka ali naržileja, ukažem si donesti še naržilej, stekleno, z vodo napolnjeno pipo, skozi katero se po dolgi, elastični cevi srka vonjavi dim. Priznavati moram, da s prva nisem mogel razumeti, kako nahaja moslim tako neizrekljivo slast pri tej pipi; a po večkratni rabi se je privadim tudi jaz in najdem celo napósled, da je naravno, ako se mu je tako priljubila, da jo jeden njegovih najboljših poetov, Ismail Ferruh, opeva v vzvišeni pesni, v kateri jo primerja predragi, krasni devojki. —

Dne 10. septembra zajaham mozga in se napotim čez bližnje holme pogledat nekoliko smirensko okolico. Zgodaj dopoludne dospem do vasiče Kukludža. Od tukaj se uživa čaroben razgled: na levisi mesto in trdnjava Smirna, pristanišče in morje do predgorja Karaburun-

skega, na desnici pa krasna dolina, kakor je ni kmalu več na svetu; tukaj je vse zeleno in z mnogobrojnimi cvetjem preprejeno; naranče in limone dosežajo tukaj velikost naših navadnih dreves in nahajajo se cvetoče aloe, visoke po 7 metrov in čez. Vasica Narlikioj je skrita v pravem pomenu besede v goščavi krasnocvetočih granatov; vsakovrstnega sadja, posebno grozdja — in kacega! — je tako obilo, da je vsak lahko trže brez dovoljenja; ciprese so ravne in visoke, kakor se vidijo malokje. A pri vsem tem se vidi malo življenja, kajti sela so jako redka in ta krasni idilični mir motijo le zvonci karavanskih velblodov, kateri počasno drug za drugim korakaje preskrbujejo Smirno z dragocenostimi jutrovskega. V vasici Burnabaši naletim na karavano, počivajočo v senci velikanske platane blizu male vodice; črnobradasti Perzijanci z belim turbanom okoli glave so si gasili žejo pri hladnem studenci, velblodi so pa spali, klečé na kolenih. Popoldne dospem nazaj v Burnabad, poletno stanovanjsko bogatih Evropejcev s precej lepimi palačami in vilami, skritimi v senčno zelenjavo, in ko je rumeno solnce zatonovalo za skalnati Karaburun, vzprejelo me je zopet mesto v svoje ozidje. Uro pozneje, v temni noči, dam se veslati na brod in občudujem o tej priložnosti pri nas nenavadno prikazen morske fosforescence; vesla so bila vsa v ognju in daleč za čolnom se je videla še ognjena cesta. Čudno! Pojdimo se kopat v tem času in videli se bomo vse v ognju in obdane s čarobno svetlobo. —

Dnevi v Smirni so nam pretekli urno in veselo; po dnevnem, ne ravno težavnem, a strogem službovanju je bilo zvečer zmerom vse mesto naše; ta si je izvolil Frankovsko mesto svojim študijam in svojemu delovanju, oni se je izgubil v tesne turške ulice. A največ smo se zbirali na krasnem bregu preko morja v prijetnem večernem hladu pri čaši turške kave z obligatnim naržilejem v ustih, v tem, ko nam je vojaška godba godla v veselje in kratek čas. — —

Pomorščakovo življenje je nemirno in nikjer nimamo dolgega obstanka, naša najvišja svrha nam je, prebroditi kar največ morja, kajti pomorščak se more izuriti v svojem poslu le med vožnjo, in v pristanišči miruje pozabiti bi mogel svoj poklic. 14. septembra zjutraj tedaj zapalimo zopet ogenj pod kotli in odrinemo iz smirenskega zaliva tja ven na prosto. Pri otoku Kiju krenemo jo proti jugu in pustivši otoka Nikaria na desni, Samos pa, kjer se prideluje ono sloveče vino istega imena, na levi, poslovimo se še od otoka

Patma, kjer je menda živel sv. evangelist Janez in pisal svoja skrivna razodenja, in kmalu nam izginejo v večernem mraku zadnji sporadski otoki in v daljavi visoke maloazijske gore izpred očíj.

Prihodnje jutro in sledeče tri dni bi bilo zastonj moje oko iskalo suhe zemlje; neslo nas je širo Sredozemsko Morje na svojem hrbtu in plavali smo počasno in mirno dalje proti jugovzhodu. Le malokje se je videla kaka trgovska ladja, koja je zapustivši Sueški prekop ali pristanišče bajrutsko brodila nam nasproti ali križala nam pot. Tu pa tam so se videla krđela lastovk in žrjavov, katera so bila na dolgi poti iz naših že mrzlih v gorke afriksanske kraje. Četa taci utrujenih žerjavov se nam usede neki dan po jadnikih in ranjah; da celo na krovu jih ni bilo strah iskati si počitka. Žerjav pomorščaku prinese srečo; pustimo jih tedaj, da se spočijejo in kmalu se vzdigne zopet vsa četa ter odplava dalje proti jugu, kakor bi nam hoteli kazati pot, kam nam je jadrati.

19. septembra dopoldne prikaže se nam nizko obročje afriksansko pri Port-Saidu, kjer vržemo sidro popoldne in urno odobrimo program našemu tamošnjemu bivanju.

Moja vas.

 polnoči vid plava mi
Po rojstveni vasi —
Oj mirno med višavami
Ta moja vas leži!

Pokojno v njej ljudje živé —
Nikjer jih blažjih ni;
Za tó srcé, težkó srcé
Nikjer jih dražjih ni!

Sém sapa ni zavéla še
Melkužnega svetá,
Kreposti ni jim vzela še
Vmorila ne duhá!

Obupa prost dviguje se —
Pokój krasán je tú;
Z veseljem napolnjuje se —
O jadu ni sledú!

Zató pa, vas, Bog te varúj,
Pogube in nezgod!
Bog živi te, Bog ti darúj
Radóstij in dobrot!

—b—

Bajke in povesti o Gorjaneih.

Spisal Janez Trdina.

14. Kresna noč.

Baron Ravbar je bil mogočen in bogat gospod. Kmetov je imel, da sam ni vedel koliko in dohodkov je od njih dobival, da ni mogel vseh spraviti. Gospá baronovka pa se te sreče kar nič ni veselila. V jedno mer se je jezila in godrnjala, da se ne more ne prijetno sprehajati, ne sladko počivati, ne mirno spavati, ker jo nadlegujejo po dnevi muhe, zvečer komarji, po noči pa bolhe. Rekla je baronu: Bog je ustvaril kmeta za to, da nam streže in življenja težo polajšuje. Če nam daje desetino in gorščino, zakaj nam ne bi dajal tudi muh, komarjev in bolhá, da se krvoločni mrčes zatare? Kaj nam hasni pravica, ako je ne rabimo? Baronu Ravbarju so se zdele te besede jako pametne, pa je sklical svoje kmete in jim napovedal nov davek: od zemljišča vsako leto po tri mernike muh, po tri merice komarjev in po tri merice bolhá. Kmetje se niso hoteli upirati in začeli so še tisti dan loviti živali, ki so ubogo gospo baronovko tako neusmiljeno ujedale. Svoje glavec Martinek pa je dejal: Lov je gosposka šega in pravica. Kadar bom začel jaz loviti, pojdem najprej na grajske sršene; od muh, komarjev in bolhá ne bo dobil baron Ravbar od mene nikoli bére. Podrepniki poročé gospodu, da se Martinek punta. Baron ga je dal hudo pretepati najprej v gradu, potem na sredi vasi v svarilo drugim. Ker palica ni zmogla, jel ga je ječiti in postiti in ga držal v trdem zaporu cela tri leta. Žena Urša umrje Martinku od straha in žalosti, on pa le ni nehal trditi, da pojde loviti najprej grajske sršene; od muh, komarjev in bolhá pa ne bo dajal baronu nikoli bére.

Ko ne zmoreta Martinka niti dolga ječa in post, pošlje baron po komisarje, da bi pravdo dokončali. Komisarji so bili pravični in modri možje. Vse jutro in dopoldne so majali z glavo in govorili: Kmet ni živina, treba ga tlačiti po pameti, ne pa po trmah hudomušne babe. O poludne jih je povabil baron na gosposko kosilo. Jedli in pili so v slast, da še nikoli takó. Med kosilom so se malo

premislili in spoznali, da je kmet le živina, ki se mora čvrsto krotiti in brzdati. Po obilni in dobri pijači pa so svojo misel tako obrnili, da je kmet še mnogo hujši od vsake zverine in da je novi davek njemu koristen in potreben. Pravdo so razsodili, kakor je baron sam želel: da je Martinek velik hudodelec in da ima gospod pravico, vzeti mu hišo in zemljo in ves drugi imetek; če ga je volja, naj mu obrne slobodno tudi žepe in iztrese iz njih drobtine.

Baron Ravbar je zvršil ostro sodbo še tisto uro. Vzel je Martinku hišo in vse, kar je bilo v njej in zunaj nje, potem pa izpustil nanj svoje hlapce in pse, da so ga odtéráli iz vsega okraja gospodove posesti in oblasti. Ali na svetu je ni nesreče, da ne bi bilo v njej tudi kaj sreče. Baron Ravbar je bil obrnil Martinku žepe in iztresel iz njih drobtine, ali ni iztresel tiste reči, ki je bila v njih najboljša: dragocenega zrnca praprotnega semena. Za ta zaklad pa niti Martinek sam ni vedel. Prišel mu je v malho še pred zaporem najbrž v hosti, ko je spravljal nastilo in mu se zapičil v kot žepa tako trdno, da ni padel na tla z drobtinami.

Ubogi pregnanec je šel po svetu brez denarja, pa tudi brez tolažbe in upanja. Prosimi se je sramoval, sami od sebe pa mu niso hoteli rojaki nič pomagati. Zvečer je prišel do ljudij, ki so se shajali na griči, da bi kres žgali. Martinek bi se bil rad pridružil. Ljudje pa so ga po strani gledali in vprašali: kje imaš kaj vej iz svojega gozda, kje potico iz svoje peči, kje vino iz svojega hrama? Pri nas ni navada, da bi žgali kres berači. Če se hočeš z njim kratkočasiti, pojdi v Gorjance! Tamo boš spalil lahko cel seženj drv, da ti ne bo nihče branil. Martinku se je inako storilo, da ga gonijo rojaki v goro, hotel pa je vender le storiti, kar so mu svetovali, potem pa pobegniti v hrvatsko deželo, ki ni poštenega Kranjca še nikoli zavrgla. Na potu ga ugleda konjederec. Možu se je žalostni begun smilil, pa mu je dal vina in potice in glogovo palico, da bi se gredé navkreber na njo opiral. Ta palica je bila vsa zapuščina starega berača, ki je pri konjederci umrl. Martinek jo vzame in se začudi, da je tako težka. V Gorjance je hodil tri ure; pol ure pred polunočjo jim je dospel do vrha. Tamo si je nalomil suhih in zelenih vej, zložil grmado in jo užgal. Lepše od drugih je gorel njegov kres, vsi Dolenjci so ga gledali in se popraševali, kaj pomeni ogenj na Gorjancih, ki ga niso ta večer še nikoli videli. Ko pa je o polunoči kres dogorel, odkrilo in pokazalo je drobno zrnce praprotnega semena osupnenemu Martinku

vse neskončne čuda, čarobe in skrivnosti Kresne noči, katere je poznal dozdej samo po pripovedkah svoje rajinke tete in pestanje. Razodeli so se mu najprej brezštevilni zakladi, ki to slavno no goré: z rumenim plamenom, če so zlati, z belim, če so srebrni. Svetli, rumeni ognji so švigali v razvalinah Miklavževe cerkve, nad sv. Jedrtjo na najvišjem vrhu Gorjancev, pri glasovitem Krvavem Kamenu, pri studenci Gospodični, na Mihovskem hribu pod podrtinami starega grada proti Koroški Vasi, za Cerovcem, tamo kjer je stala nekdanj steklarna, na Ljubnem pri cerkvi sv. Vida, na Potavrhju brez dvojbe na tistem srečnem kraju, na katerem se je rodil sveti Feliks. Ali vso to lepoto prekosala je bela svetloba veličestne ognjene reke, ki se je vila pod sv. Miklavžem od Mrzle Drage čez vso Kukovo Goro (srednji, najmogočnejši del Gorjancev) tja do nove ceste, po kateri se je vozilo oglje za graško tovarno gosp. Fridava. Martinek ni vedel, bi li se čudil bolj ogromnosti, ali nepopisni krasoti in vid jemljočemu blesku te prikazni. Ker je Gorjance in njihova čuda poznal, pogodil je brez dolgega premišljevanja, kaj pomeni ta čarobni, iz nepreštetih, belih plamenov sestavljeni pas: da se skriva pod njim srebrni breg velikanskega jezera, ki napolnjuje Kukovo Goro in bi brez njega predrlo hribovje in zalilo dolenjski raj, dražestno in blagoslovljeno dolino, katero namaka in gnoji mirna in ribovita slovenska Krka.

Ves zamaknen v sijajne luči in silno bogastvo, katero leži pod njimi, pozabil je Martinek po polnem sebe in svojega obližja, dokler ga ne predrami in prestraši dolg plamen, ki mu je obližoval desno roko, držečo beraško palico. Ko palico izpusti, odtrga se od roke tudi plamen in Martinek se preveri, da mu je tudi ta svetloba pomenila in oznanila — zaklad! Palica je bila napolnjena z zlati od jednega konca do drugega! Kupiti bi si mogel zanje še mnogo lepši dom, nego mu ga je ugrabil baron Ravbar. Tako se je znebil srečni Martinek bridkih skrbi, ki so ga morale in je ves vesel začel premišljevat, kje bi se naselil in kako bi porabil svoj lepi denar, da bi mu največ zalegel.

Že se je hotel napotiti navzdol proti Hrvaškemu, kar mu vzbudi pozornost nova prikazen Kresne noči: coperniki in copernice, ki so leteli ravno na Klek k svojemu poglavarju Satanu, da mu se poklonijo in se udeležijo poleg stare navade njegove nocojšnje večerje in veselice. Vršali so od vsakod, tod posamezni, tamo jatoma. Bilo jih

je brez števila, vsakega stanu in vsake dobe. Nahajali so se med njimi: vaše gnade, dolenski graščaki, prošt in nekateri drugi duhovniki, nune, kmetje, obrtniki, plešasti starci, ki se od slabosti niso mogli ne obuti, ne sezuti, maloletni paglavci, komaj dorasli za pastirje, košate gospe v šumeči, svilnati opravi, šibke gospodične, prešinene po sredi života kakor hostne mravlje, brezzobe, ostudne babe, sama kost in koža, s peklensko zlobo v mrkljih očeh in na zgrbančenem obrazu. Nekateri so jahali na kozlih, drugi na burkljah in metlah. Z Mokrega Polja so se dvignile tri copernice na čvrstih fantih, katerim so bile botre in so dobile s tem oblast do njih, da so jih smele obrzdati in zasesti. Dva poglavita gospoda, Hmeljniški in Klevevški, šopirila sta se na težkih plugih, s katerima se bosta na Kleku pobahala, da uprezata vánja mesto konj in volov svoje kmete. Na vsa usta se je zasmijal Martinek proštu, ki je jezdaril po otročje na palici. Tudi on se je rad z njo pohvalil, da jo vihti brez milosti in nikdar ne utrudivši se nad razbitimi hrbti svojih podložnikov. Največ je bilo takih, ki so se bili namazali pod pazuo s hudičevo mastjo in leteli prosto, brez opore: coperniki vsi narobe oblečeni, z obrnjenimi žepi, copernice pa nakazno razmršene, držeč z levo roko do rame dvigneno krilo, s copato na desni nogi, z desno roko in boso levo nogo pa mahaje in poganjaje se, kakor da plavajo. Posebno zanimljiva jaharica je bila krčmarica Janezovka, katero je Martinek poznal: sedela je na pošastni, velikanski svinji. Neznansko pa je ostrmel, ko je zagledal med copernicami svojo sosedo in botro Skumaraho. Tudi ona ga je zapazila in mu se zabavljivo zagrohotala: Dober večer, srček! zdaj me boš pa nesel. Že mu je hotela skočiti na rame, kar se jej pokaže v njegovi roki glogov les, coperniški strah in trepet. Zdaj odleti po bliskovo, kakor da bi se bila na gada namerila in šine nazaj gori med drugarice, katerim se je mudilo, pa so frčale z viharo silo in naglostjo proti zaželjenemu hribu k svojemu zapovedniku in ženinu.

Ko so dospeli na shodišče vsi coperniki in copernice, razpoči se s strašanskim treskom mogočni Klek in veličestveno dvigne se iz njega sam peklenski Satan, ogrnen v dolg, rudeč plašč, z bleščečo krono na rogati glavi. V krono je bil vdolan prežlahten kamen, ki je sijal svetleje od poldanjega solnca. Z Gorjancev se Klek prav dobro vidi, ali je do njega še mnogo mnogo ur hodá. Pri čudoviti luči tega kamena pa je Martinek na tanko razložil tudi najmanjšo stvarco, ki

se je na njem nahajala. Na čarobni gori se je širila prostorna planjava. Na sredi planjave je stala silna kamenita miza, okoli nje pa borni čevljarski stolčki za goste. Okoli mize je šlo velikansko plesišče, po katerem se je vrtilo lahko v isti čas mnogo tisoč plesalcev in plesalk. Za plesiščem so se dvigali okrog in okrog visoki odri, na katerih so ležali črni mački — peklenski godci! Satan pregleda zbrano vojsko svojih prijateljev in se usede na zlati prestol. Gostje pridejo, klanjaje se, jeden za drugim k njemu in ga poljubijo, ali ne po človeški navadi spredaj in v obraz!

Ko se pozdravljanje dovrši, začno mu pripovedovati znamenite novice, ki so se preteklo leto pripetile in zasluge, katere so si za njegovo kraljestvo pridobili. Prošt, katerega je poklical pred-se prvega, poročal je tako: Jaz trdim, da se dá kmetu samo s palico kaj dopovedati, ker družega jezika ne razume. Tega pravila se držim stanovito, od kar me je grajska oblast doletela. Imel sem samopašnega podložnika, ki se je ustil, da ni dolžan tlake delati, ker je niso delali niti spredniki. Dal sem ga mazati in, ker je gonil vedno isto, da ni tlačan, dejal sem: Le še! le še! Brisali in božali smo ga, dokler ni utihnil. Utihnil pa je za to, ker je bil — mrtev!

Satan objame prošta v znamenje in dokaz svoje zadovoljnosti.

Na izpoved pristopi dolg, suh mož v težki halji. On veli: Jaz sem Šišman Habakuk, učenik v Novem Mestu. Ljudje pravijo, da sem jako pobožen ali upam, da me zaradi te maroge ne boš zavrzel. Dijaki se ne nauče od mene dosti koristnega, ali odgajam jih zdušno za podle, preponižne slugе in izdajalce. Kdor hoče mladino korenito izpriditi, mora jej izrovati iz srca najprej prirojeno prijaznost, zapljivost in odkritost. Zato jim ostro zapovedujem, da se morajo neprenehoma slediti, opazovati, tožiti in ovajati. Z največjim veseljem preganjam tiste, ki se razgovarjajo po slovensko. Pokorim jih s šibo, zaporom, postom, dvojkami in trojkami. Kadar gredo domov v svoje stanovanje, obesim jim na hrbet „lesenega osla“, da jih lahko vse mesto vidi in zasramuje. Gotovo mi boš potrdil, da se dá na tak način najbolj vspešno vcepiti in širiti zaničevanje materinega jezika in slovenske narodnosti.

Satan zavriscne: živio! Krasno si mi razložil, kako peklenko premeteno pomagaš tujcem ubijati svoj narod — narod, ki je po svoji bistroumnosti, pridnosti in poštenosti vreden in sposoben, da bi živel še tisoči let. Tvoje upanje je pravično. Kdor ima tako sijajne zasluge za tujce in za peklo, sme se s pobožnimi vajami brez zamere kratkočasiti.

Vaša gnada, Zaloški Tone, kaj boš pa ti povedal? Tone odgovori: K tebi sem prišel nocoj že zato rad, da se bom vsaj jedenkrat zastonj navečerjal. Oh, zabele in krompirja mi gre doma toliko! Za denar me trdo vede. Veliko veliko let že stiskam in varujem, pa je nabralo se komaj bornega pol milijončka. V kletih mi leži do deset tisoč veder vina ali me je strah natočiti si ga več nego malo merico, to se ve, najslabšega. Pa kaka nesreča me je letos zadela! Sod najžlahtnejše starine mi se je izkobinil. Izlita jo kar takó, zdelo mi se je škoda, pa sem dejal: naj si oslade usta moji tlačani. Jeli so piti in vriskati, potem pa cepati kakor mulhe. Nekateri so zopet vstali in čez veliko tednov okrevali, nekateri se pa niso nikoli več prebudili. Preiskave za to ni bilo. Čemu neki bi se gospodje zastonj trudili! Sodniki ne bi bili niti mrtvih oživili, niti mene kaznili. Zdaj vidiš mojo revščino. Izgubil sem cel sod najboljše kapljice, potem pa še toliko koristnih delavcev. Joj meni!

Satan potolaži Toneta, potem pokliče pred-se graščaka Mačkoveškega. Tudi ta gospod mu potoži svojo nadlogo: Imel sem zanižkarne in brezvestne sprednike. S kmeti so se bili tako pogodili, da jim bodo dajali vsako leto mesto drugih davščin od grunta samo po osem goldinarjev. Ta dogovor je bil poguba za grad pa tudi silno pohujšanje za druge kmete. Jaz sem se zaklel, da ga moram odpraviti. Ali to ni steklo z lahkóma. Ljudje so se upirali z rokami in nogami, trebalo jih je čvrsto pritisniti. Ali smo jih topli, bičali, postili, ječili in rubili! Še le to leto sem zmogel in jih ukrotil. Ali nagajivo naključje mi je nakopalo strašno neprimliko. Trije kmetje so mi v ječi umrli, svet me je razvpil za morilec in razbojnika. Ti grdi besedi sta mi doneli na ušesa, kjer koli sem se pokazal. Mislil sem, kako bi se opral in tudi se domislil. Jel sem dajati vsakemu revežu, ki me je prosil miloščine, najmenj desetico, nekaterim pa tudi cel goldinar ali mernik žita. To je pomoglo. Berači so me razglasili za najboljšega človeka na tem svetu, malo ne za svetnika in angela, o tistih treh pa so govorili, da so si smrti sami krivi: kaznil jih je Bog zaradi grešnega puntanja. Pred ljudmi sem zdaj čist kakor solnce, ali kdo mi povrne lepe desetice in goldinarčke, katere sem moral pometati v lažne kljune? —

(Dalje prihodnjič.)

Kislo grozdje.

Humoreska. Spisal dr. Fr. Detela.

III.

Davno se že nisem tako dobro zabaval kakor danes pri gospodu Bernardu,“ pravil je drugi dan popoldne Mladič, ko sta šla z Arnikarjem k nevesti. „Tekla je najljubeznivejše dekle in moja mora biti, tako sem sklenil.“

„Kaj pa ona?“ vpraša Arnikar. „K zakonu je najmenj dveh treba.“

„Veni, vidi, vici, prijatelj. Da so jo moje besede tako razvnele, to se mi nič čudno ne zdi; a čudim se, da sem se jaz tako hitro ogrel. Kaj ne, tebi se tudi to čudno zdi?“

„O kaj še! Če bi se reč tebe ne tikala, lahko bi dejal, da se slama hitro vname, pa tudi hitro pogori.“

„Pustiva prilike, prijatelj; jaz že vidim, da si tudi v teh Sancho Pansi kos.“

„Ne samo, kar se družbe tiče.“

„Povej mi rajši, kaj bi mi ti, prijatelj, svetoval? Ali naj se takoj oženim, ali bi pustil sebi in njej še par let? Toda o tem bodeva še govorila drevi, ko bodeva praznovala veseli dogodek. Ali imate v Grižah šampanjca?“

„Čemu? Na medvedovo kožo pri nas kar domače vino pijemo.“

„Bog vam je blagoslovi in dodeli tvojim tako zvanim dovtipom večni mir in pokoj! Z enakimi ti vračevati mi brani dober ukus.“

„Ah, ah, kako občutni ste zaljubljeni ljudje!“

„Zaljubljeni? O hominem rusticum, rusticiorem, rusticissimum! Zanima me gospica Tekla, zanima; to je pravi izraz. Zaljubljen pa nisem; to bi bilo zame preotročje in diši preveč po kmetih. Toda stavil bi pa s tabo, za kolikor hočeš, da bom do danes tedna že njeno besedo imel. No, dej, ker ti griško vino ugaja: kdor izgubi, spije naj ga za kazen bokal na mestu.“

„Ne; to bi bil amerikkansk dvoboj.“

„Sploh pa med nama juridično stava še obveljati ne more, ker jaz vso stvar na tanko vem.“

„In smeh, dragi prijatelj, jako pospešuje prebavljanje. Jaz sem sicer v tem oziru na trdnem; a moji nevesti bo tvoja zabava jako po godu.“

„Bolje kot tvoja. Če bi se mi vredno zdelo, poskusil bi tvojo oholost malo kaznovati. Saj veš, da se je že marsikdo kesal, ki je drugim nevesto kazal.“

„Dragi moj, vsaj malo mi prizanesi! Od vetra imam ustnice razpokane in kadar se zasmejem, zabolé me,“ dejal je Arnikar in zavila sta s prijateljem proti hiši, na samem pod Bernardovim gradom ležeči, kjer je stanovala gospica Ema pl. Hruška, nevesta Arnikarjeva. Ljudje so jo sploh imenovali grajsko Emo, bodi si zato, ker je njena hiša malemu gradiču podobna, ali pa, ker so njeni predniki v lasti imeli Bernardovo graščino, kar je gospica ravno tako rada poudarjala kakor zdaj Slovenci, koliko sveta so v starih časih svojega imenovali.

Arnikar potrka na zaprta vrata in Nežika, jedina dekla grajske Eme, ki daje rajša svoje posestvo v najem, kakor da bi se ukvarjala z družino, vzprejme ja in pelje po stopnicah v prvo nadstropje. V veliko, na pol razsvetljeno sobo stopita Mladič, namenjen z največjo ljubeznivostjo dražiti prijatelja, in Arnikar želeč mu najboljšega vspeha.

„Danes imam srečo,“ začne Arnikar, „predstaviti Vam, visokorodna gospica, prijatelja, profesorja Mladiča, o katerem sem že tolikrat govoril in ki si šteje visoko v čast, seznaniti se z Vami.“

„Olikan človek je, če tako misli,“ dejala je gospica, ki je črno oblečena in v črnih rokavicah stala pred klavirjem. „Kaj ste mi že pravili o njem? Da je dober slikar?“

„Ne gospica, pesnik, pesnik!“

„Ah, milostiva,“ izpregovori Mladič, ki je takoj spoznal, da ima gospica sicer zapeljiva leta že za sabo, a da še vedno premišljuje, kako nevarna je moškemu spolu, „ne verjemite gospodu Arnikarju! Zarad svojih poskušanj, ki nikakor niso vredne vzbujati Vaše pozornosti, ne smem si še pridevati tega imena. Resnica pa je, da sem davno že hrepenel po Vaši družbi, in denšnjega dne, ko mi je Vaša ljubeznivost željo izpolnila, spominal se bom vedno s hvaležnim veseljem.“

„Zanašam se na Vaše besede,“ vzdihne gospica in mu poda smehljaje se roko. „In jaz se zdaj tudi spominam, da mi je gospod doktor podaril jedenkrat zvezek Vaših pesnij; toda, da Vam resnico povem, dala sem jih Nežiki.“ Mladič se je ugriznil v ustna, a sklep njegov je ostal trden. „Zaradi tega mi ne smete zameriti, gospod Mladič,“ nadaljuje Ema, „kajti naravnost povem in ne da bi se bahala, jaz navadni, kmetški jezik komaj razumem, in verjemite mi, mnogo lažje berem latinsko pisanje kakor slovensko.“

„Ah, kaka eleganca!“ prikloni se Mladič.

„Jaz pa tega ne rečem radi napuha kakor nekatere, ki trdijo, da ne znajo slovenski in z vsako besedo dokazujejo, da nemški ne znajo. Jaz pripovedujem to le v svoje opravičenje. V Grižah, mislili si boste, čudna je to prikazen, a vendar je tako in jaz sem tako rekoč nemški jezični otok v tem kraju.“

„Koralni greben,“ pristavi Arnika s pomenljivim pogledom na korale, ki so lepšale gospici vrat in roke.

„Kaj se to pravi, vidite, ne razumem,“ reče gospica precej ostro, „a v gospoda doktorja korist upam, da ni zabavljica. To Vam je takoj dokaz, kako malo znan mi je ta jezik, in če kako besedo tudi večkrat slišim, ne morem si je zapomniti. Na primer, v tem trenutju mi je nemogoče domisliti se, kako se ta žival tu doli imenuje po slovenski. Nežika, Nežika“, pokliče deklo, ki je ravno sadja prinesla v sobo, „kako se že pravi tej živali tu doli?“

„Kakšna pa je?“ vpraša Nežika.

„Roge ima.“

„Če je velika, je krava; če majhna, polž.“

„Tako se mi godi, gospod profesor,“ pravi gospica, „in zdaj mi ne boste zamerili, da nisem prebrala Vaših pesnij, ki bi me bile gotovo zelo zanimale. Da Vam pa dokažem, da me je samo jezik pri tem motil in nič drugega, dovoljujem Vam, da, prosim Vas: preložite mi svoje pesni na nemški jezik.“

„Zagotavljam Vas, gospica,“ nasmehne se Mladič, „da bode to prvo delo, katerega se lotim; kajti Vam ustrezati, bode mi vedno sveta dolžnost.“

„Hvala Vam! In da Vam takoj priliko ponudim z dejanjem potrditi to izjavo, prosim Vas, govorite bolj tiho, kajti moji živci so jako rahločutni in danes me še muči migrena.“

„To me veseli,“ vzklikne Arnikar, „da daste, milostiva, tudi meni priložnost ustreči Vam. Migreno takoj odpravimo: saccharum album et aqua destillata, pa bo dobro.“

„Oh, kako tolažilno je že ime tega zdravila!“ vzdihne gospica.

„Toda duha treba razvedriti,“ uči Mladič, „kajti dušna žalost močno škoduje telesnemu zdravju in jaz slutim, da je to tudi Vašemu trpljenju vir. Ali Vam je nemila smrt kacega sorodnika pobrala, milostiva, da ste črno opravljeni?“

„Da, gospod profesor, prav slutite. Umrli je na Nemškem grof, čegar rodbina je bila pred dvesto leti z našo v prijateljski zvezi.“

„Bodite preverjeni, gospica, da tudi moje srce čuti silno izgubo, ki Vas je zadela.“

„Hvala za Vaše sočutje. Vam, gospod Arnikar, se pač ne zdi primerno, izraziti mi sožalja, ko vidite, kako se neprenehoma krči število starega plemstva!“

„Saj ga pridno nadomestujejo z novim,“ meni Arnikar.

„Žal,“ vzdihne gospica, „da se stan bolj in bolj pokmetuje. Jaz pa sem sama na svetu in z mano izmrje moj rod. O kje so časi, ko so tod gospodovali slavni Hruškarji! Kajti, gospod profesor, da je bil gospoda Bernarda grad v prejšnjih časih naša last, to Vam kaže že ime Hrušica. Toda ta grad je komaj sto let star, prava zibel slavnih Hruškarjev pa je stara razvalina, ki se vzdiguje nad Bernardovim gradom in s svojim nerazrušljivim zidovjem svetu oznanja nekdanjo moč. Moj praded je ostavil v mirnih časih trdno ozidje in sezidal na lepšem kraju graščino, ki je po žalostnem naključju prišla v plebejske roke Bernardovega rodu. Kar vidite tod okrog, to je še meni ostalo: lepo posestvo je še, hvala Bogu, a vender le ostanki prejšnjega blišča, ki mi le tem živeje v spomin kličejo, kako sem sama na svetu.“

„Ne udajajte se otožnim mislim, milostiva,“ opomina Mladič; saj imate še zvestih prijateljev, ki so pripravljeni vse žrtvovati Vaši sreči. Še Vam živi gospod Arnikar . . .“

„Oh, kak slab surogat prošlih časov!“ vzdihne gospica.

„In moje slabe moči,“ nadaljuje Mladič, „bodo vedno Vam posvečene in moje srce si ne želi družega kot prilike, skazati Vam svojo udanost.“

„To mi je veselo tolažilo, gospod Mladič, in skušala Vam bom dokazati, da nisem nehvaležna in da še živi v meni duh starih Hru-

škarjev, ki so vedno dobro z boljšim vračevali.“ Ponosno se je ozrl pri teh besedah Mladič na Arnikarja, ki je bil ves zamaknen v pokušanje breskev in sliv.

„Lepo stanovišče imate, gospica,“ začne zopet Mladič, „in prekrasne si mislim sprehode po teh logih in livadah.“

„Mična je res priroda tod okrog,“ odgovori otožno gospica, „toda kaj mi to pomaga, ko nimam zveste duše, s katero bi menjavala svoje občutke.“

„Saj imate tovariša gospoda Arnikarja!“

„Oh, kako redkokrat gre z mano! Kadar ga vabim, vselej se izgovarja s svojimi bolniki, kakor bi ti ne mogli pol dne počakati. Vrhu tega pa on tudi nima pravega razuma za moje srce.“

„Če se Vaši milosti ne zamerim, ponudim Vam svojo nevredno družbo, ali prosim prav za prav Vaše družčine za te dni, kar jih še ostanem v tem kraju.“

„Vi ste jako ljubezniv gospod,“ nasmehne se gospica, „in ne morem Vam odbiti prošnje. Povabim Vas torej, da me spremito jutri popoldne na staro razvalino in povedala Vam bom marsikaj zanimljivega iz zgodovine starih Hruškarjev, ki bi bili za pesnika, kakor ste Vi, jako hvaležen predmet. Oh, gospod Mladič, kaj, ko bi me iznenadili jutri s kako pesnijo? Prekrasno bi bilo pač na mogočnih razvalinah, ki mi vedno vzbujajo milotožen spomin na stare čase, čuti, kako se opeva slava mojega rodu! To ljubav mi morete storiti, gospod Mladič, vse drugo pa prepuščam Vašemu ukusu in Vaši spretnosti, in naprej se že veselim užitka, ki mi ga boste pripravili.“ Mladič se uljudno prikloni. „Vi, gospod Arnikar, greste tudi lahko z nama, če ne boste zadržani,“ meni gospica, ko sta prijatelja začela slovo jemati. Oh, kako pust se je ta dan gospici Arnikar zdel, in kako vesel je bil Mladič svoje zmage, češ: kako srdit mora biti Arnikar! Le-ta je še opozoril prijatelja na grb, vzdignjen nad vhodom, ki je kazal grlico, kakor je gospica razlagala, ali gos, kakor je Arnikar trdil, opasano z mečem, kar očitno pomenja pogum hčera iz Hruškarjevega rodu. „Kajti,“ pravi zdravnik med potom, „več ko petdesetkrat mi je gospica Ema že pripovedovala, kako je v starih časih neka Mara Hruškarjeva ves rod rešila s svojo hrabrostjo. Ker ti bo treba danes pesen kovati za juteršnji dan, lahko to porabiš; gospici se boš zelo prikupil.“

„Mislim, da je gospica že tudi danes spoznala,“ odgovori ponosno Mladič, „da se ónstran Griž še nekaj moških nahaja. Upam tudi, da te bode ta nauk malo poboljšal in če boš za naprej priden, pustim ti gospico pri miru.“

„Oh, kolika velikodušnost! Toda, ne zameri, učenje ti je menda ruzum nekoliko otemnilo, kajti časi si bil bolj prebrisan in bi bil takoj razvidel, kdaj kaka zastopnica krasnega spola resnico govori in kedaj se šali ter norca dela. Danes si mi precej podrl moje dobre misli o tebi, toda o gospici Emi pa tudi ne bi bil nikoli mislil, da je tako premetena. Kako resno se je pri vsem tem držala!“

Mladič se je kislo držal in molče sta korakala nekaj časa.

„Priatelj Arnikar,“ pravi naposled oni, „ti si jeden tistih srečnih ljudi, ki jih vsak lahko za roge prime, pa bodo še vedno o zvestobi svojih izvoljenih ljubic prepričani. Če ti pa jutri ne dokažem, da je imela gospica do zdaj samo zaradi tega tako slab ukus, ker ni imela prilike s kom drugim občevati kot s tabo, nočem več nositi svojega imena.“

„Oh, to bi bila škoda! Tako primerno ime izgubiti! Zdaj vender lahko rečeš: moje ime je moj program.“

„In jutri rešim ta program; dasiravno bi mi bilo ljubše z gospico Teklo se zabavati, ki me mnogo bolj zanima, odkar jo z Emo primerjam; kajti, Arnikar, ne zameri, lepa Ema ni.“

„Tega tudi še nisem nikdar trdil,“ pravi oni.

„In kacib norih idej se je navzela! Po nemškem grofu, ki jej ni bil nikakor v rodu, nosi črno obleko. Gotovo žaluje, ker jej ni bil nič zapustil. A odkod bi bil poznal revo!“

„O, v tem ima ona svoj princip. Vse plemstvo je jeden stan in jeden rod, tako si misli in žaluje za vsako večjo glavo; zlasti odkar sem jej bil jaz naredil nepremišljen poklon, da jej črna obleka lepo stoji. Ko je slišala, da je umrl Kamehameha III., kralj havajskih otokov, Bog mu daj dobro, morala je še Nežika črno ruto déti na glavo.“

„In kaj je torej tebe gnalo v to slavno rodovino?“ vpraša Mladič. „A kaj vprašam! Ali more tebe kaj družega vleči kot denar? In gospica je res precej spretno razkazovala svoje posestvo. Če ni zadolžena, imeti mora lepe dohodke; in kaj pa ona porabi?“

„Skoro nič. Živi o mlečni kavi in spominih na stare čase. In kar se obleke tiče, ponosi vsako leto največ po jeden paternošter; kajti pobožna je precej.“

„In krščanska želja, zabraniti, da ne bi to posestvo jedenkrat večnim mašam prišlo v roke, zdi se mi pri tvojem eminentno praktičnem značaju jako naravna. Vender pomisli, prijatelj, da je zlat jarm težji od lesenega.“

„A lepše se poda, dragi moj! Toda, to naj bo, kakor hoče; na gospico me veže pred vsem čut hvaležnosti, kajti ona je moj najboljši pacient.“

„Ker je tako nervozna?“

„Da, nervozna od samega dolzega časa. Taki bolniki so redki na deželi in ti vedo najbolje ceniti svojega rešitelja, zdravnika. Tak človek ne ve, kaj bi počel, da bi pregnal dolgi dan. Delati neče, ker ima denar in se sam sebi preveč smili, pohajkovanja se naveliča in loti se ga premišljevanje o svojem življenji. Se ve da takoj spozna, da je silno nesrečen. Obila in dobra hrana povikšuje notranji nemir. O fortunatos agricolas! vzdihuje, če je katerikrat Virgila bral, drugače si pa misli kaj tacega. Obesil bi se naposled, da bi imel malo več poguma in da bi zdravnika ne bilo. Ta dobrotnik človeške družbe pa pride ter vpraša gospoda ali gospo, če se čuti tu pa tam bolnega. Bolezen se konstatuje in človek je rešen, kajti vdahne se mu vsaj jedna skrb na božjem svetu. Zapišeš mu na vsake dve uri žlico čiste vode in žlico ti prinese pokazat, če ni ne mara prevelika; naložiš mu na dan poldrug tisoč korakov po ravnem, tisoč čez klanec, in strežaj bo hodil za njim, da se ne ušteje. To mu krati čas, to mu sladi življenje, in kak je vspeh! Zlato solnce, zelena trata, temni gozd, vse ga zopet veseli, celo jed in pijača. Kadar se ti zdi, poveš mu, da je po polnem zdrav. Hvala njegova ti ne bode vedela ne konca ne kraja, dokler ne zabrede s časom zopet v prejšnjo bolezen in prejšnjo zdravljenje. Kajti človeku te vrste se ne zameriš huje, kakor če mu rečeš, da ni bolán. Takoj ti pokliče družega, bolj premetenega zdravnika, in če je osoba vplivna, spravi ti dobro ime in z njim vso prakso v nevarnost. To se mladim zdravnikom posebno rado pripeti, ki se hočejo vedno držati svojih tako zvanih principov, dasiravno pesnik pravi: „Principiis obsta!“

„Prijatelj,“ seže mu Mladič v besedo, „ti postajaš dovtipen. Ne bi bil mislil, da bo moja družčina tako vplivala náte.“

„Denašnji smeh je mojim živcem jako dobro storil in upam, da mi napraviš jutri kot tekmeč se več zabave.“ Tako sta govorila prijatelja, dokler ju ni ločila pozna ura. Mladiča pa gospici Ema in

Tekla nista pustili spati. Originalna Ema mu je posebno hodila na misel. „Če Arnikar še toliko priženi,“ mislil si je, „denar bo krvavo zaslužen. Ali nisem precej bedaka, da se z njo pečam, namesto da bi se zabaval s Teklo? In še pesen, balado jej moram zložiti! No, le počakaj, saj pa tudi bode po tém. Toda domišljavega prijatelja moram kaznovati in moja sinočna blamaža kliče maščevanje na Arnikarja. In če količkaj poznam ženska srca, ne bode težko, neznosni njegov napuh ponižati. Kadar mi pa ponudi gospica Ema svoje srce, pa porečem: O prekrasna gospica, nisem ga vreden. Dovolite, da je podarim svojemu prijatelju Arnikarju.“ — —

Po razvalinah starega gradu je vodil drugi dan ljubeznivi Mladič gospico Emo pl. Hruško, kajti Arnikarja so opravila zadrževala.

„Oh, gospod Mladič,“ vzdihne gospica in se oklene roke svojega spremljevalca. „Podrta je dvorana, kjer so vzprejemali in gostili moji pradedje mogočne prijatelje; zasuta in zarastena je raván, kjer so se v orožji skušali pred očmi žlahtnih gospij in krasnih gopic! Ali se ne lotijo tudi Vas posebne, čudne misli, ki se ne dáde popisati, ko ogledujete ta spomenik, tako tih in vender tako glasno govoreč o slavi prošlih vekov?“

„Gospica,“ reče Mladič in jej stisne roko, „moj duh plava nad silodavnimi časi in zida si zopet mogočni stari grad. Kopja in meče čujem žvenketati in z visocih lin se mi smehljajo mili obrazi, podobni Vam, milostiva gospica!“

„O hvalo za duhoviti poklon! Kako dobro mi de, ko slišim, da si zna Vaš duh tolmačiti občutke mojega srca. Nizkemu duhu pa so vzvišene misli nerazumljive. Za vzgled bi Vam lahko navedla gospoda Arnikarja; toda nikar naju ne moti njegovo ime! Sédiva rajši pod oni košati hrast, gospod Mladič, in tukaj mi venčajte svojo ljubeznivost s pesenco, katere se že tolikanj veselim!“

„O da bi Vam ne skazil tega veselja! Toda bojim se, da boste morali mojo dobro voljo za ljubo vzeti, kajti nikdo ne razvidi bolje kot jaz, kako malo so moje moči kos težki nalogi, vredno počastiti Vaš slavní rod.“

„Nikar ne bodite tako skromni, ljubi gospod Mladič, in ne mučite dalje moje nepotrpežljivosti. Gotovo ste zložili romanco, ki opeva slavnoznano ljubeznivost gopic našega rodu.“

„Žal, milostiva, da Vam morém samo z balado ustrežati.“

„Dobro došla! Bojeviti možje so bili pl. Hruškarji in vsaka epizoda iz njih življenja se glasi kakor balada. O da bi naši epiki, liriki in dramatikci vedeli za ta neusahljivi vir, kako bi si opomoglo, kako bi obogatelo slovstvo na vse strani!“

Gospica se usede, Mladič pa se vstopi pred njo in začne s svojim prijetnim glasom:

Grof Kislomir in Mara Hruškarjeva.

Grof Kislomir, ne lep ne mlad,
Meč silni si opaše;
Pod Hruškarjev mogočni grad
Na črnem konji jaše.

Pod gradom pa zatrobi v rog,
Da skalna peč se strese,
In do gradu skoz temni log
Besede te glasé se:

„Po Maro, Hruškar, čuj! mladó
Graf Kislomir zdaj pride,
In če je z lepa ne dobó,
Porušil ti bo zide.“

Po gradu se razlegajo
Nevsmiljene besede,
In prebivalci begajo
Iz kota v kot od bede.

A Mara dé: „Ha! jočejo
Strašljivci, kakor čujem?
Naj le rekó, kar hočejo,
Ljudje, jaz se žrtvujem.“

V dno srca neizmerno si
Zapre bridkost; podá se
Do grofa, ki čemerno si
Oko na reví pase.

Grad rešen je. A Kislomir,
Ki nikdar pil ni vode,
Zaspi; zdaj Mara brez ovir
V srcé mu nož zabode.

In zemljo moči črna kri,
Kri grofa Kislomira;
Ta trto griško zarodi,
Ki ne taji izvira.

„Prekrasno, prekrasno!“ vzklikne gospica, ko je pesnik končal.
„Oh, gospod Mladič, s čim Vam morem poplačati to ljubav!“

„Če Vam pesen dopade,“ odvrne oni, „poplačan je obilno moj trud. Samo ukažite, prosim Vas, in vse bom storil, da si pridobim Vaše srce, če sem ga vreden!“

„Če ste ga vredni, gospod Mladič? Krivico si sami delate, če dvojite o tem. In da odkrito z Vami govorim, nikar ne mislite, da je gospod Arnika, katerega sicer prijatelja visoko cenim, že moj ženin! Tako daleč z gospodom doktorjem še nisva.“

Zdaj je pravi čas, misli si Mladič, izvleče žepno ruto in poklekniš nanjo vzdihne: „Ali smem torej jaz upati?“

Pri tej priči se prikaže iz gozda dobrovoljni obraz gospoda Arnika in v njegovi družbi gospica Tekla s svojim mlajšim bratom. Hipoma je Mladič zopet na nogah in poskuša brez uspeha skriti svojo zmešnjavo. Toda gospica Ema pl. Hruška ne izgubi poguma; ponosno stopi novim

prišlecem nasproti, elegantno migne s svojo roko ter izjavi: „Gospôda, predstavljam Vam svojega ženina, profesorja Mladiča.“

„Oprostite, gospica!“ jeclja Mladič; toda čestitanje od vseh strani mu ustavi besedo in vse mu prijazno seza v roke.

Praktični zdravnik je pa tudi mislil, da mu je ta trenutek posebno ugoden, ker je gospica Tekla tako dobre volje. Vso svojo ljubeznivost zbravši se obrne na svojo spremljevalko: „Gospica Tekla, če bi Vam bilo ljubo, predstavil bi Vas kot svojo nevesto.“

„O lepa hvala!“ odgovori ona smeje se. „Papa so rekli, da morajo iti prej pogledat v Vašo zemljiško knjigo.“

Nekako tiho je zapustila družba staro razvalino. Mladič pa se celo pri svojem zvestem Arnikarji ni nič poslovil, ampak kar na noč se odpeljal s trdnim sklepom, da ne pride več v Griže. Radovedna gospica Ema je popraševala po njem nekaj časa, a ta spomin se je kmalu umaknil prejšnjemu dejanju in nehanju, in praktični zdravnik, gospod doktor Arnikar, zopet zahaja k svojemu najboljšemu pacijentu.

Naše obzorje.

Spisal dr. Fr. J. Celestin.

II.

Evropska omika ima v glavnem jednoten značaj. Iz tega pa se ve da ne sledi še, da bi se vsak narod razvijal n. pr. čisto tako, kakor njegov sosed. Vender je razvitek vsakega posamičnega naroda tak, da se sam po sebi ne more po polnem razumeti, pač pa v zvezi z razvitkom drugih. Višja tuja omika se presaja na narodna tla in ko je tu, kmalu lahko mislijo celo oni, ki so jo presajali, da se je vse presajeno tudi prijeló in tako postalo v nekem zmislú narodno. Pokazuje se tu lahko navidezna plodovitost, ko se dan danes lahko piše in tiska; navidezna posebno, če se napisano samo šteje, malo tehta in sodi, kar je pri začetnikih navadno. Celó to vidimo, da se ljudje radi šopirijo s tem tujim perjem in ponošno oznanjujejo svetu, da imajo „svojo kulturo“. To je smešno in škodljivo, ker odvráča od spoznavanja samega sebe in svojih potreb. Tolažilno je pa vsaj to, da narodni organizem prej ali slej

zameče, česar ne potrebuje ali prebaviti ne more; narod dobiva počasi več zmisla za prave potrebe, zapušča slepo posnemanje, dobiva svoje misli in vzore: obzorje se mu širi resnično, ne samo navidezno, kakor prej.

Kdo ne bi želel, da se narodu bistro širi kulturno obzorje, da dobiva novih idej in da mu postanejo kri in meso, prava last narodnega življenja? Gotovo je zanimljivo vprašanje, kako je naše obzorje? Na to odgovarja naše življenje, naš razvitek. Ali stara je resnica, da je težko čitati v knjigi življenja, četudi leži odprta pred nami. Vender nam daje rastoča omika vedno več sredstev, da čitamo v knjigi življenja. Jedno teh sredstev je književnost, v kateri odseva narodno življenje, ali bi vsaj morale odsevati — kakor lice v zrcalu. Kako obzorje vidimo mi v svoji književnosti?

Da nabere tu nekaj gradiva odgovoru na to važno vprašanje, izbral sem si Levstika, Jenka, Stritarja in Jurčiča. Sledeče vrste niso torej kaka vsestranska presoja teh pisateljev, tudi ne obsezajo vseh del vsakega pisatelja: iščem le obzorja, v katerem se obračajo njihove misli. Tako naj jih tudi čitatelji sodijo.

I. Fr. Levstik. Vzemimo si „Pesmi“ (v Ljubljani 1854.). V „Vvodu“ pripoveduje pesnik, kako mu je „mladenič“ dal citre in zginil „v višave jasné, ko so se mu razvile perotnice“ (torej angeli, ne Apolon — malo čudna misel, če pomislimo, da potem večina pesnjev poje ljubezen in sicer prav človeško, ne v nebeške). Tudi se vidi, da je bil pesnik še mlad, ko nam pripoveduje, kako si s trudom vadi na citrah mlade prste in „od mraka v mrak za strunami sedi.“ Njegove pesni donijo „Boginji petja“ v čast. Pesnik vabi svoje „tičke“ - pesni, da naj izlete ne boječ se ropotanja mnogih tičkov, da naj samo srčno odgovore, da so hčerke Levstika poeta, mladega očeta. Pesni je pel, pa brez česti in plačila, lotil se zatorej rajši poljedelstva, potem kupčije in napósled vojaštva — vse brez uspeha: ostala mu je samo pesen. „Povodnja deklica“ je nekako podobna Göthejevemu „Erlkönigu,“ samo bolj raztegnena je. Ljubeznivo nežna je pesnikova skrb za „prvo pomladnjo bučelo.“ —

Te pesni se beró gladko in — mirno. Sledeča je: „Dekle i tica :“

Dekle je zajemalo v vedro vodé,

V vedro kovano, vodice hladné;

Dva stiha — cela slika in kaka! S tako malimi sredstvi popoln uspeh! Dalje:

Pogleda se v vodo, vidi si obraz,
 Začudi se svojemu licu tačas:
 Lepote, ki jo na obrazu imam,
 Za tri gradove bele ne dam.

Nova, dovršena, čisto narodna slika! A vesel ptiček skaklja po veji in poje mladi deklici, da, ko pravi pride, imel bode vso njeno lepoto zastonj. Deklica se huduje, ali ptica jej veli:

Ko moje peruti imela bi ti,
 Še dans bi zletela čez hribe, doli;

in četudi bi dragi bil siromak, dobil bi takoj streho pod tremi gradovi — na deklice obrazu:

To rekel je tiček i zletel je z vej,
 Zmed vej pod nebó, pod nehom naprej.
 Dekle za njim gleda i pravi tako:
 I kaj, ko vendar vse res bi bilo?
 Tič leta nad nami, on vidi ljudi,
 Ve dobro, kako se po svetu godi.

Tako mora peti le pravi pesnik, pesnik redkega daru in one srečne objektivnosti, v kateri se zrcali v pesniški dovršenosti — svet.

„Rožica“ toži se nežno, da jej je solnce posušilo potok bistre vode, kateri jej je koreninice in lice hladil. Mlada „Mlinarica“ prosi vodo, da bistro teče ter jej spira lice, da bode dragemu bolj zala; prosi jo, da se silno zлива, da bode pšenico rahlo, belo mlela — dragemu za potico. V svojo gredico bode napeljala sreberne vodice, da vzraste vesela kita — dragemu na slamnik. — „Srnica“ mlada, nedolžna se pase, a lovec jo ustrelj. — Ni ptice, ni ribice, ni poljske rože ne govore pesniku, a govore ljudje, da se ona dva ljubita: za to tudi pesnik in draga nečeta dalje skrivati.

Deklica spi na logu, a „pesnik“ želi, da bi jej lahki veter pihal itd. — „Strunar“ si želi hišice zelene, z bršlinom opletene, ljubice zveste, ženice vesele, čiste kapljice, majhen obed skupaj z drago — brez tretjega: prišli bi z neba zlati časi. — Podobne želje ima tudi „Zidar“, „Popotnik“ pa zapušča ljubo, samo da vedno roma po svetu. „Koledniki“ lepo po domači navadi pojo, darov „od rojakov“ proseči — saj so si v rodu vsi ljudje na zemlji.

Povsodi ima pesnik srečo, pri modrih možakih, pri veselih tovariših — le pri ženskih ne. — Poredni mladenič neče dekleta, ker nima postelje za ženo, okoli je nositi ne more, a osliča nima za

kaj kupiti: le sam rad okoli hodi. — V veseli družbi „Na vseh svetnikov dan“ čujemo prvikrat zdravijco „materi Slavi, ki njenega skoraj je pol sveta“. Tudi „študent“ poje brez skrbi, pa tudi pesnik se sprehaja veselo in brez skrbi vzpomladi ter samo obžaluje, da ni venca vzel, ki mu ga je bila namenila dekle, pa ni vedel tega; ne upa si povedati mladi plesalki, da jo ljubi in dovršeno lepo toži „pri potoci“ prijaznim, neskrbnim ribicam, da mu je vnela ogenj v srci lepa devica,

Da več ga ne vgasijo
Potoci vsega sveta
In dež iz vsega neba
I vse široko morje,

in potem bridko vzdihuje, da so prešli zlati časi prve ljubezni.

Vidimo torej, da pesnik poje skoro samo ljubezen, ali veselo, brezskrbno mladost. Nekaj skepticizma vidimo v „glasu uma“ ko pesnik povprašuje, kaj ima početi, kaj verjeti, kaj je zapoved neba? Vender ga lahko umiri „glas duha“:

Skrbi záse, ljubi brata,
Dvigni ga, odpri mu vrata
I sodnik naj bo srce!

Vse življenje nade človeka tolaži, ura pa bije brez nehanja — do groba.

Pesnikovi nazori o življenji so torej — nedolžni in mirni. Take so tudi „Pušice“, iz katerih sta dve jako ostri: v jedni se bori proti čudni jezični zmesi, ko vsak piše brez obzira na druge Slovane, v drugi pa trdi, da se iz ilirščine in slovenščine jeden jezik ne „ustroji“.

„Ježa na Parnas“ je dobra satira, ali brez drugega pomena za naš namen.

Vzemimo dalje n. pr. pesni v „Mladiki“ (str. 3—30), ki so Levstikove. Iz njih se odlikujejo posebno sledeče: „Diguž“, klasični sveto-kriški kovač, ki ima obraz in nos potlačen. Načrtan je mož s takim zdravim humorjem in vsa pesen je tako realistična, kakor pesen „Vsak ob svojem času“. Pesnik je zdrav in krepak, ali more vender „brezupen“ misliti na njeno trdo srce, more misliti, da vse na svetu gine, da ga le žalost ne mine in solza mu ne vsahne, prava, gorka, moška solza — ne slaba, sentimentalna. Vender umni človek se povsod udomači. — Lepa slovenska idila je „Sramežljiva ljubica“,

ki se zarudi, ko deklice hvalijo mladeniča, ki ga ona ljubi, pa ne pripoveduje svoje sreče. V „Knjižni modrosti“ daje pesnik zlat nauk onim, „ktere pri knjigah obrastel je mah“:

V život se vihami vrzite!
Ne bodi vas radosi, solze ne strah,
Iščite, vživajte trpite!

Ko bi se učenjaki ravnali po tem nasvetu, koliko menj bi bilo na svetu neproduktivne učenosti, koliko več razumljenja sveta in koliko menj pedantizma! —

„Po noči“ je pesnik od ljubezni srečen, ker je drago prvič poljubil in objel. „Solze“ na samem prelivu, a „Deklica“ svari dekleta, da se varujejo ljubih, ker

Z ljubim gre nedolžnost
In mir in pokoj duše
In sreča deklice.

„Žensko lice“ ukrotilo je toliko junakov, zmotilo je tudi njega „pevca brez modrosti in duše krepke.“ Uplenil je spomin — izvir nove bolečine, mislil, da mu je prosto srce, ko se vzbudi „stokrat večja strast“, in zato v „Vihri“ odkritih prsih teče „v piš viharno“, brezupen kliče bliske, pa nebeška moč se ga ne vsmili, četudi so okrog grčavi hrasti ležali, mecesni stari glave uklanjali.

„Pesniku“ (S. Jenku), ki je zatopljen v cvet lepote „germanskih“ (v jezikovnem oziru), očita, da ima ravno za to le nekaj velikanških sinov, če tudi ga je Muza za pesnika izbrala. A v „Glumačih“ biča kričace — domorodce, ki se v nemajo le za čast ali dobiček, saj „izdajstvo, samoljubje in mehkôta“ — „do vsega gnus, kar s tujstva k nam ne hodi“: to nas je unesrečilo, a ne tuja sila. Vidimo torej, da pesnik z močno roko in po pravici vihti svoj kritični bič, kakor tudi v „Lesnikah“ z zdravim dovtipom prav realistično šiba naše slabosti in norosti, če tudi se ne povzdiguje do zistematične društvene kritike, kakor se je bolj ali menj razvila ravno v naši dobi pri vseh večjih narodih.

Prav tako rekoč neodvisen humor, ki je pa časi tudi satira, vidimo n. pr. v fragmentu „Doktor Bežanec v Tožbanji vasi“ ali v „Pavlihi“.

Kakor vence iz najlepšega dišečega cvetja očarujejo nas prekrasne pesniške cvetice, razcevele v pesnikovem srci iz goreče ljubezni proti mladi deklici „tam pri mostu v belem dvoru“ (Zvon 1870)!

Vsaka beseda, vsaka podoba ali misel odpira nam čarobni vrt pesnikove ljubezni, vrt, kjer cvete ona ko „belo črešnjevo drevo“. To ni brezskrbna mladostna ljubezen, polna nad in veselja. Tam pod „senčnico“ pil je sladki strup, pa kako ga ne bi, saj se mu je prerodil ves svet, ko da ga „v zarji prejšnjih let odeva še mladosti cvet“. Boril se je, ali plamtečega ognja ni ugasil. Pri njej so mu vse misli in želje: nedosegljivo nežno, slikovito naroča drobni ptici, naj jej nese sto gorečih pozdravil, da mora k njej, če tudi „zgori v njenih žarkih tam“. Kaka resnična, kaka mogočna strast! Njeni žarki lijo se v čitateljevo srce ko toplo — oživljajoče solnce, in če tudi morda srce ni več mlado, če tudi je obdano z zidom bridkih izkušenj, ti žarki predró tudi trdi zid in njihova blagodejna luč zasveti v sredi tja do tihega kotiča, kjer so nekdanj tako čarovito lepo cvele rožice vroče ljubezni, in glej, one so še tam: v solčni jasnosti te poezije dvigajo glavice, vse zopet cvete in zeleni, drobne ptičice pojó, vodice tiho šume in tudi ona je zopet tu, ona, ki je bila v ljubezni razvnela srce. —

Taka je pesnikova moč! To moč vidimo tudi še potem, ko se začnjenja mračiti nebo našega pesnika, ko ga muči skrb, „da je jezik ne dopove,“ ko se umiče v stran od nje, pa je vendar ne dolži. In kako mu je neizrečeno hudo tako, „da si ona še misliti ne more.“ Vidimo to moč, četudi se nam javlja pesnik zdaj brez imena, zdaj kot Radovan, Kamenski, Borislav, K-s, N. O., G. Z., M. P. Odjekuje nam še dalje v „Ljubljanskem Zvonu“, ko je „breznov sneg“ in predpust pesniku „dečlo“ vzel, ali ko mu vstajó sladki spomini „njene družbe“, ko „v nje god“ gorko toži, da je ona zdaj mrak njegovih dni, pa jej vendar ne govori zle besede, če tudi ona „odkrito govorila ni nikdar (Njene zadnje želje).“

Pesnik torej tudi tū v ljubezni ni dolgo srečen, ali svojo nesrečo nosi z moško odločnostjo. On ni sentimental: poje le, kar je čutil in prebil. Resničen in zrel je tu kakor tudi drugodi (posebno dovršen in karakteristično — naroden v zdravijci: „Slovenskim svatom“). Pesniško moč ima toliko, da mu ni treba iskati pomoči v pesniških frazah ali pretiranjem idealizovanji. Realen je tū, kakor je že v boljših svojih prvih pesnih, ki jih je pel še dijak. Zato deluje na nas s tako neposredno močjo, kakor je dana le izvoljenim pesnikom. Tak realizem se ima še najmenj bati premene ukusa: on nosi v sebi ono zlato zrno človečnosti, ki se ga ne prime

rja, četudi ga časovite zmote in zmešnjave lahko bolj ali menj pokrijó s prahom svojih slabostij in slepot, ali ne za večno: prej ali pozneje pokaže se vender zopet zlato zrno v svoji lepoti in čistoti.

Pesnik čuti svojo moč, on je zaveden realist. To vidi pač vsak, kdor ga hoče oceniti, ali pa ga samo čita, ve, kako že dolgo blagodejno vpliva, da se učimo misliti, kakor misli narod, t. j. da zares poznavamo narod in za to mu bode gotovo še pozno potómstvo hvaležno. —

Nabralo se je za naš namen že precej gradiva. Kako obzorje vidimo torej pri Levstiku? V pesnih mu je glavni predmet ljubezen — svoja ali tuja. Ta ljubezen je resnična, zdaj srečna zdaj nesrečna, nezvestobe je kriv zdaj on, zdaj ona. Zakaj je tako malo srečne ljubezni, ne odgovarja nam pesnik ni toliko, kolikor Preširen, ko toži, da „device brez dot žalovati videl je samíce“, „da človek toliko velja, kar plača“. Pesnikovo domoljubje vidimo v bridki tožbi, da

Trepét, plemén razdór, neskrb, slepóta,

Lastnost, s katero opicam smo v rodi,

krivica je naše nesreče. To služi pesniku na veliko čast, ker mi le preradi pozabljamo in sploh neradi mislimo, da smo si sami veliko krivi. Tudi za neke druge naše (in tudi sploh človeške) slabosti ni ravno slep: vidi jih, ali jih ne izražava s tako globokim čutom kakor n. pr. Preširen: za nje ima le v obče precej pohlevno satiro, kakeršno ima tudi naš narod. Sploh tako narodno (v ožjem zmislu) kakor Levstik ne misli nikdo, celó naš Jurčič ne, narodno zmerom, naj si govori o gospodi ali kmetu, o navadnih stvareh ali celo ob učenih predmetih. Morda mu ravno za to tudi obzorje ni široko: narod si rešava vse po domače tako korenito in obširno kakor ravno more: da bi bolj globoko premislil svoje stanje, svoje težave in nadloge, da bi došel do kakih jasnih društvenih vprašanj, to mu se ve da še ni mogoče.

(Dalje prih.)

Nevesti.

repeče ti venec poročni v laséh,
In srce ti v prsih trepeče;
Krog usten rudečih igra ti nasméh,
A sólza v očéh ti leskeče.

Stotere se misli ti v duši boré,
Srcé se ti krči in širi,
In čuti kot váli po njem se drvé
Ti v sladkobolestnem nemiri.

O zlata prostost, oj neskrbna mladost,
Kakó te je težko pustiti!
Oj prave ljubezni nebeška sladkost,
Kdo pač se ti more vbrantí!

Na majki sedaj ti počiva okó,
Zdaj k ženinu vhlaja ljubeče,
Od mamke srcé se ti trže težkó,
A k ljubemu sili kopneče.

Daj majki poljúb, zaročencu rokó,
On z desno ti v desno naj seže,
Bog srci z nebeško je zvezal vezjó,
Duhoven še roke naj zveže.

Le srčno z izvoljencem zdaj pred oltar,
Od tam pa na romanje skupno;
Željno se nazaj ne oziraj nikár,
No gledí naprej mi zaupno.

Pač bo zapustila te zlata prostost,
A vez te bo sladka objéla,
Pač nehala bode neskrbna radost,
A začne se skrbnost vesela.

Ljubezen dolžnosti sladila ti bo,
Množila ti srečo družinsko,
In duša zamaknena pila ti bo
Neskončno radost materinsko.

Ti srečna ves dom osrečavala boš,
 Nevtrudna po hiši in hrami,
 Med siji, hčerami kraljávala boš
 Kot luna svetla med zvezdami.

Kdor sam do večera potuje skoz svet,
 Izgine sè zarjo večerno;
 A' ti ne zamrès, ne iznikne tvoj cvet,
 Pomlajen bo v deci čveterno.

S. Gregorčič.

Z m o t a.

Nimam, nimam duše žive,
 Ki bi nagovoril jo,
 Kakor solze ljubeznive
 In pa tebe, pesenco:
 Tiho mi v samoti dóni,
 Zraven solza krotka róni;
 Kajti — sin sem sreče krivo.

Na vsem širnem, belem sveti
 Sam sem zmerom, sam!
 Kakor cvetka moram mreti,
 Ki umira daleč tam,
 Nepoznana, brez ljubavi
 V mračni, pusti goličavi,
 Kamor solnce ne prisveti.

Mati me je res ljubila
 S presrénó ljubeznijo;
 Toda davno že zgrudila
 V groba se je strašno tmo.
 Brate pa in sestre blage
 Daleč proč na tuje prage
 Sreča mi je razpršila!

Ah, na širnem, belem sveti
 Sam sem zmerom, sam!
 Ki bi mogel me umeti,
 Prav nikogar ne poznam.
 Kar pa drugega je ljudstva,
 Nima srca, nima čutstva,
 Za srebró samó so vneti.

Al naj hribe in drevesa
 Ljubim, ljubiti učim?
 Saj ne čutijo ničesa;
 Tod utelje ne dobim.
 Le narobe: vse me črti,
 Vsi so upi mi zaprti,
 Ni prijaznega očesa!

Tudi ona tako dela,
 Ki za njó mi noč in dan
 Duša vnetá je gorela
 Hrepenečih želj in ran!
 Tudi ona, deva zala,
 Me nemilo je izdala:
 Dans zadela me je strela!

Pa naj bo! Trpel krivice
 Najgrenkejšé krotko bom.
 Pa si pesence, solzice
 V svoje zbral družice bom,
 Vé zdaj dalje me ljubite,
 Ve mi srca bol morite,
 Ki tak blage ste zdravnice!

M. Posavski.

Slovenske naselbine po Furlanskem.

Spisal S. Rutar.

II.

Ugovarjalo se mi je od neke strani (glej: „Kres“ II. str. 446.), da je neverjetno, da bi se bili Slovenci že VII. in VIII. stoletja, (a ne koncem VI.: tega jaz nikjer nisem trdil!) na Furlanskem naselili. Ta ugovor se opira na listino cesarja Konrada II. od l. 1028., češ, da je bil takrat med Livnico, Sočo, morjem in cesto iz Palme v Pordenone še „sam gozd“, in da ta listina nikjer ne omenja slovenskih naselbin.

Temu nasproti treba opomniti, ka ni reš, da bi bil l. 1028. med Livnico in Sočo še „sam gozd.“ Že pod Rimljani je držala ravno po sredi tega predela venetska cesta iz Padove mimo Concordije (pri Portoguaru) v Oglej. Ob tej cesti je že takrat stalo mesto Concordia v sredi od Konrada II. darovanega gozda. Niže doli pri morji je bila tudi že pod Rimljani imenitna luka Capruli, dan danes Caorle. V prvih stoletjih srednjega veka se nam prikazuje nadalje sredi omenjenega „gozda“ imenitna opatija Sesto, potem mesto Portogruaro in malo kasneje Latisana ob Taljamentu.

Že iz tega sledi, da ni moglo vse darovano okrožje z drevjem pokrito biti. Nego cesar je daroval patrijarhu le gozdne pravice, (ki so bile takrat regalijske knezov), po vsem prostoru med Livnico in Sočo. Na tem prostoru se nahajajo še dan današnji obširni gozdje, n. pr. Bosco grande med Stello in Muzzanello, Bosco bando med Muzzanello in Maranom, Bosco Precilut med Lorianom in Zellino, Bosco grande med Cornom in Ausso. In vendar ležijo med temi gozdi prav velike vasi, ki se v zgodovini oglejskih patrijarhov in goriških grofov premnogokrat omenjajo.

Res je, da listina cesarja Konrada II. ne spomina slovenskih naselbin po Furlanskem, ker ona govori le o gozdnih pravicah in ker nima namena naštevati vseh patrijarhu podložnih krajev. Imamo pa listino, ki je samo tri leta mlajša od Konradove in ta izrecno spomina slovenske vasi na zahodni strani Ausse, torej že na

italjanskem Furlanskem. Ta listina je posvečevalni list oglejske bazilike od patrijarha Popona l. 1031. V tem listu določuje patrijarh dohodke oglejskega kapitula in pravi, da mu daruje „imprimis villam de Melereto cum omnibus finibus et pertinentiis suis, sitis in villa Sclavorum, quae similiter dicitur Meleretum etc.“ Med drugimi kapitulom darovanimi vasmi se nahajajo še naslednja slovenska imena: Roncha (Ronkiod „obronek“), Bicinis (dan danes Biccinicco), Cleulan (zdaj Clujano, t. j. Hlevljani), Gonari (zdaj Gonars od „goniti“), S. Georgius, imenovan po južnim Slovanom zelo priljubljenem svetniku sv. Jurju, ki nadomestuje staroslovenskega bogá vzpomladnega, ojačujočega solnca. (Iz goriškega škofijskega arhiva natisneno v „Status personalis Goritiensis 1850 pg. VII.).

Tu omenjena „slovenska vas“ Meleretum se imenuje dan danes „Mereto di Capitolo“ in leži kaka dva kilometra na severni strani Palme nove. Vse druge v listini omenjene vasi pa se nahajajo nekaj ob cesti iz Palme v Kodrojp, nekaj pa ob rečici Corno tjá doli do Marana (katerega listina „Mariano“ imenuje), torej po polnem v obsegu onega velikega gozda med Livnico in Sočo. Ker pa v treh letih nobena vas ne vzraste, zato je izvestno, da so l. 1031. omenjeni kraji tudi že l. 1028. in že mnogo let poprej obstajali.

Od drugih slovenskih naselbin po Furlanskem nimamo sicer direktnega dokaza za njih starost; ali po ovinkih pridemo do sklepa, da so morale že vsaj v početku XI. stoletja obstajati. Te vasi so pripadale pod goriškimi grofi k okraju Beligrad (ob Taljamentu), katerega so omenjeni grofje podedovali od furlanskega grofa Verihena. Ko je ta umrl (krog l. 1030.), zapustil je belograjski okraj in svojo polovico Goriškega hčeri Jadmudi, omoženi z Markvardom III. Eppensteinskim. Od Eppensteincev so podedovali ta posestva lurnsko-goriški grofje (po l. 1090.).

Vasi belograjskega okraja (med Taljamentom in Cormorom, Kodrojpom in Latisano) imajo z malimi iznimki sama slovenska imena, n. pr.: Sedegliano (= Sedljani, Seljani), Gradisca, Goricizza, Beano (= Beljan), Sclauniceo, Lestizza, Nespoledo, Pozzecco, Virco, Zumpichia ali Malazumpichia, Lonca (= Laka), Jutizzo, Blauzo (= Plaviče), Sterpo, Vilecogna (= Velikonja), Glauniceo, Gorizo, Gradiscutta, Stracis (primeri Stračice, Stažice?, pri Gorici), Marizza, Belgrado, Revedischia (= Robidišče), Cornizzai, Sella (= Selo), Ri-

vignano, Sivigliano, Driolassa, Ronchis itd. Reke in potoki belgrajskega okraja se imenujejo: Corno (prim.: Korenj, ki teče vzporedno z furlansko Idrjo, in Korenj, goriški potok; kakor Šafařik pripoveduje [Slavische Alterthümer I. 213], nosi jednako ime več rek na Ruskem), Cragno, Brodiz, Sardizza (= Sredica), Miliana, Bellizza, Marçilas, Velicon, Revonchio, Cornajola, in (med Cormorom in Ausso, v okraji oglejskega kapitula:) Zellina, Corgnolizzo, Corno (ki se izliva v Ausso).

Vsi tu omenjeni kraji so bili že v desetem stoletju lastnina furlanskih grofov. Njih imen nam sicer listine onega stoletja še ne poročajo. Ali izvestno je, da so ta imena že takrat slovenska bila, ker so se Slovenci samo po neobljudenih krajih selili. Kjer pa so se ustanovili zraven furlanskih prebivalcev, vzprejeli so tudi oni ilirsko-latinsko ime dotičnega kraja, ali pa so to ime le malo po svoje prikrojili, tako da se še danes pod slovansko lupino lahko spozna latinsko jedro. Ker se torej od naših vasij ne da dokazati, da bi bile kedaj svoja imena v slovenska izpremenile, morale so se vsaj že v X. stoletju tako imenovati in od Slovencev naseljene biti.

Razen tu naštetih je še veliko veliko vasij po Furlanskem, katerih imena se še dan današnji slovenski glasé. Okoli Vidma nahajamo sledeča slovenska krajevna imena na severozahodu in zahodu: Zegliacco, Raspano, Codugnella, Moruzzo (Zahn misli, da se je ta kraj prvotno imenoval Moravci, ker se je njegov prvotni lastnik imenoval Fraclav), Laibacco, Modrisio, Grions (t. j. Grižoni, s je v furlanščini kakor v francoščini končnica množine), Nogaredo (tudi v goriški Furlaniji je kraj tega imena), Pantianico, Martignacco (prim.: Martinjak v goriških Brdih), Bressa, Passian, Schiavonesco; na južni strani: Cussignacco (= Kosinjak), Cargnacco, Lumignacco, Sammardenchia (= Smrdenka), Lauzacco, Risano, Lavariano, Bicinico; na jugovzhodu: Bolzano, Manzano, Soleschiano, Paperiaco, Percotto, Cerneglons, Zernazzai in Buttrio (poprej Butriach). Grad, ki se je nekdaj po vrhu Butrij vzdigoval, imenoval se je Haumberg od slov. houn, holm.

Pa tudi med Taljamentom in Zellino-Meduno se nahajajo slovenske naselbine, blizu kraja Fiume (Fluvius), kjer je bila bitka l. 664. Ob levem bregu Taljamenta imamo pod Spilimbergom (Špiljinbreg?) vasi: Gradisca, Provesano, S. Giorgio in

Postonziacco. — Pri Pordenonu nahajamo krajevni imeni Selavons in Romans, ki jasno pričata, kje so stanovali Slovenci in kje Romani. — Okoli St. Vita al Tagliamento čitamo: Magredo (Magredis), Prodolone, Patoceo, Boreana (prim.: Borjana pri Kobaridu), S. Giovanni, Versuta, Casarsa (prim.: Kozarsko pri Tolminu), Sbrojavacca (prim.: Scodovacca v avstrijski Furlaniji).

V predelu nekdanjega gospostva Porzia-Brugnaria (med Livnico in Meduno) nahajamo l. 1311. vas Gonziz ali Goriziz, potem Puja, (= Polje), Ronche (tudi pri Sacilu) in Ranzano (pri Gorici: Renče). Blizu izliva Medune v Livnico ležita vasi Briche (prim.: Brišče pri Šenpetru Slovenov) in Carnizai (= Krnice).

Tudi na desni strani Livnice se glasijo nekatera imena slovenski (Fratta, Gajarine, Codogne) in še celo onstran Plave, prav blizu Treviža, nahajamo našim podobna imena: Lovadina, Ronchi, Lancenigo (prim.: Ločnik, nekdanj Lunzenigo pri Gorici).

Zdi se, da so se bili nekateri Slovenci celo v okolico Feltra naselili, od koder so se posamezni s časom v Primiero in Val-sugano na južno Tirolsko pomaknili. (Prim.: Bidermann „Slavenreste in Tirol“, Luksič's Slav. Blätter 1865, pg. 79—82).

O avstrijski Furlaniji ni potreba mnogo govoriti, ker je splošno znano, da je bil ves njen severnovzhodni del nekdanj slovensk. Od tržiške okolice je bilo vse slovensko, razen občin Tržič in St. Canciano. To najbolje spričujejo imena: Ronchi, Dobbia, Begliano, Turiacco, Solleschiano, Cassegliano itd. Še nizko doli pod Pierisom se nahaja ob Soči pristava Studenz. Na severni strani Vileš, Topoljana, Kravljja, Joanica in Viška je bilo vse slovensko. Le Romans spričuje romanski otok med Slovenci. Pa tudi v tej občini se imenuje travnik ob Teru še vedno Dolina!

Ne sme se misliti, da se tu navedena krajevna imena le navidezno slovenski glase in da se pod njimi skriva romansko jedro. Italijani sami so prisiljeni ta imena za slovenska priznavati. Tako našteva strastni Italijan in neprijatelj Slovencev Antonini (v svoji knjigi: „Il Friuli orientale“, t. j. Goriško) triindvajset takih, večinoma tudi tu omenjenih krajevnih imen, od katerih mora priznavati, da so čisto slovenska. Tudi drugi italijanski zgodovinarji priznavajo slovenske naselbine po Furlanskem. Med temi zasluži v prvi vrsti pohvalo že omenjeni Nicoletti, ki je pisal več knjig (ki so pa do

novejšega časa v rokopisu ostale), o furlanski zgodovini za oglejskih patrijarhov. Ta zgodovinar spričuje, da so v patrijarških časih po furlanskih vaséh veliko bolj slovenski nego furlanski govorili, ker je bilo to narečje takrat še neomikano in zlodočene, („il linguaggio slavo era assai più usato nei villaggi di quello che la favella forlana, allora incolta e d' un ingrato suono“. Manzano, *Annali del Friuli* II. pg. 111).

Po vseh teh dokazih ne moremo nikakor dvojiti o mnogobrojnih slovenskih naselbinah po Furlanskem. Zgodovinske listine nam pričajo, da so se Slovenci že pred začetkom patrijarške vlade (1028—1077) po Frijulskem naselili. Patrijarhom in drugim plemičem od nemških cesarjev podeljene vasi nosijo že ob času podeljenja slovenska imena. Patrijarška vlada je našla na Furlanskem že ustanovljeno in urejeno prebivalstvo. Zato ni mogoče misliti, da bi bili še le patrijarhi Slovence z Goriškega na Furlansko preselili. To tudi že zaradi tega ni bilo mogoče, ker vsi od Slovencev posedeni kraji niso bili patrijarška lastnina, nego pripadali so različnim svetnim knezom, kateri časi patrijarha še za deželnega gospoda niso hoteli spoznavati.

In znamenito je, da je bilo prav malo slovenskih krajev po Furlanskem neposredna lastnina patrijarhova, nego dasoti pripadali takim knezom, ki so imeli svoja glavna posestva v slovenskih zemljah. O belograjskem okraji je bilo že povedano, da je spadalo goriškim grofom, torej dinastiji, ki je na Goriškem, kakor na Koroškem ob gorenji Dravi s početka nad samimi Slovenci gospodovala. V XIII. in XIV. stoletji so si pridobili Goričanje tudi večino slovenskih naselbin ob cesti iz Palme v Videm, na južni in jugovzhodni strani tega mesta. Ravno tako so imeli Goričanje tudi na severni strani Pordenona nekaj slovenskih vasij. Okolico pordenonsko pa so imeli v svoji oblasti Koroški vojvode Eppensteinci in jo zapustili po l. 1122. štajerskim Otokarjem, od katerih je prišla l. 1192. pod Avstrijo. Noncello (Cortis Naon) pod Pordenonom je imel pred l. 1025. neki grof Turdegowo (Trdigoj?), morda ravno tisti, ki je na početku XI. stoletja po dolini Murice gospodoval. Po l. 1025. pa izroči Noncello štajerskemu grofu Ozi ali Otokarju.

Od drugih posestnikov slovenskih vasij na Furlanskem moramo omeniti v prvi vrsti Sponheimce, ki so l. 1091. darovali od njih ustanovljenemu samostanu Sv. Pavel v labodski dolini slovensko-

furlanske kraje: Lipnik, 1 kmeta pod gradom Retin, Vivaro in Dominik (Beda Schroll, Codex traditionum St. Pauli cp. III. listina št. 2, natisnjen v Fontes rerum avstr. zv. 39). Tudi gorenjegrajski samostan na Štajerskem je imel 10 kmetov v Butrijah na Furlanskem (Zahn, Urkundenbuch, II. 263).

Po severnem Furlanskem je imel svoja posestva palatinski grof Koroški Chazilo (Kazzelin), katera je daroval okoli 1080. svojemu svaku patrijarhu Frideriku, da utemlji na njih opatijo Možnico (Mosach, sedaj ital. Moggio). Korošec je bil tudi Chazelinov tovariš, že omenjeni Fraclav, kateri je imel vas Modruzza (Moruzzo) nad Vidmom. — Devinci, gospodarji na Krasu, Pivki in Bistrici, so meli svoja posestva med A usso in njenim pritokom Cornom, katera so pa l. 1377. prodali rodovini Savorgnan (Pichler, Il Castello di Duino pg. 189).

Ta dejanska okolnost, da je večina slovenskih naselbin po Furlanskem v XI.—XIII. stoletji in še pozneje pripadala slovenskim knezom, dokazuje nekoliko politiko nemških vladarjev, nekoliko pa tudi, da so se te naselbine v resnici čutile kot naselbine po zakonih in običajih materi zemlji pripadajoče. Brez dvojbe smemo misliti, da so se nemški cesarji pri deljenji zemljišč tudi na narodnost ozirali že radi tega, ker so imeli Slovenci takrat svoje posebne pravne običaje in različno poljsko mero. Da bi ne postajala zmešnjava prevelika, ločili so radi slovenske naselnike od njih romanskih sosedov in jih delili takim knezom, ki so imeli večino Slovencev na svojih posestvih. Z druge strani so se zmatrali Romani po Furlanskem kot jedno pleme, ki je po natornih in zgodovinskih dogodkih pripadalo furlanskim vojvodom ter njih naslednikom oglejskim patrijarhom. Slovenci pa so bili tuji na Furlanskem, naselivši se iz zaalpskih dežel. Zato je bilo prav naravno, da so tudi pozneje ostali v zvezi z onimi deželami in imeli ž njimi iste gospodarje.

Tu obhaja človeka skušnjava še malo naprej sklepati in reči, da so se furlanski Slovenci tudi po svojem izseljenji in ločenji od domače župe še vedno zmatrali za ude svoje župe ter priznavali njene glavarje. Zaradi velike razkosanosti na Furlanskem niso mogli utemljiti svojih žup, (izvzemši morda župo belograjsko, ki je prav lepo okrožena in je lahko tudi na Furlanskem svoje skupno občinsko življenje razvijala). Ko so tedaj slovenske župe novi gospodarji dobili, bilo je naravno, da so njim pripadli tudi furlanski oddelki teh žup.

Tako bi si lahko razložili, zakaj je imelo toliko slovenskih knezov svoja, včasih prav neznatna posestva na Furlanskem.

Nasprotno bi se pa na ta način tudi lahko dokazalo, iz katerih žup so se ločili oni slovenski naseljenci po Furlanskem, ker so nam znani njih poznejši lastniki. Vse to pa velja, se ve da, le za starejšo dobo, za X. in XI. stoletje. Pozneje so se razmere zelo izpremenile in večina slovenskih naselbin je prišla furlanskim plemičem v roke. Tudi goriški grofje so morali mnogo svojih furlanskih posestev Benečanom prepustiti, druge so pa darovali samostanu Benediktink pri Ogleji. Ravno tako so ti v prvi beneški vojni posedli večino goriško-furlanskih posestev, ko so si Avstrijci prisvojili okolico oglejsko. Le nekaj malo vasij belogradskega okraja je pripadalo Avstriji še do francoskih vojn, ki so prouzročile velike teritorialne izpremembe na Goriškem.

(Konec prihodnjic)

Sebastijan Žepič. †

Spisal dr. Fr. J. Celestin.

Nepričakovana nesreča boli posebno hudo. To živimo čutimo mi, prijatelji in znanci dobrega Boštjana. Izgubili smo ga 9. januarija t. l. po hudi, komaj tridnevni bolezni v 54. l. njegove starosti.

Pokojni se je porodil 18. januarija 1829. l. v Gozdu, mali gorenjski vasi Kriške fare blizu Tržiča, v hiši po domače „pri Kórzmu“, pa tudi „pri Kórentu“; za to so jih radi dražili, da je pustni vtorek te hiše god. Dali so ga v šolo; ali ker mu domači niso mogli veliko pomagati, moral si je v Ljubljani že od 3. gimn. razreda dalje sám služiti kruh, četudi mu je bila velika pripomoč štipendija 80 gl. katero je užival na gimnaziji in potem na Dunaji. Zvršil je gimnazijo v Ljubljani 1851. l. in sicer z odliko. Najimenitnejša součenca sta mu bila zdanji prof. Jos. Marn in bolinjski župnik Mesar, znani sirar.

Na Dunaji je stanoval dev leti z M. Valjavcem in Trdino; občili so pa med seboj posebno: on in M. Valjavec (ki mi je o pokojnem marsikaj priobčil), Trdina, L. Svetec in Jeriša (pesnik Detomil). Šla sta pa on in M. Valjavec na Dunaj, a ne v Gradec, da, „če bi morala od lakote poginiti, bila bi vsaj bolj daleč od doma“. —

Ker je bil prav dober dijak, supliral je zadnje (3.) leto na akademski gimnaziji od 15/10 1853—31/3 1854. Takoj po dovršenem triletju je šel s prijateljem M. V. na varaždinsko gimnazijo, kjer je služil kot suplent samo okoli 11 mesecev, kot pravi učitelj pa celih 15½ let; definitivno v službi potrjen je bil še le 1859. l. Izprašan je bil iz latinščine, staroslovenščine in novoslovenskega jezika za vso gimnazijo.

L. 1871. (za ministra Jirečka) prosil je in dobil službo v Novem Mestu, kjer je ostal skoro dve leti vedno se nádejoč, da pride v Ljubljano. Ali po Hohenwartovem padu pala je tudi njemu nada in izprosil se je iz Novega Mesta v Zagreb, kjer je ostal do svoje smrti.

Oženil se je bil v Varaždinu (njegova soproga je rojena Weidlich) ter v mirnem in blagoslovljenem zakonu živel tako, da je zapustil vdovo in devetero otrok, sedmero nepreskrbljenih. Sestra je bila umrla malo pred njim, a brat mu je učitelj na gospodarski šoli v Gorici.

Žepič je bil pravi tip profesorja, kakeršnih vidimo zdaj že malo: šola mu je bila, kar je ptici zrak ali ribi voda. Od starejših in mlajših njegovih učencev čujemo samo jeden glas, da je predaval zanimljivo za vsakega, kdor se je hotel učiti, zanimljivo posebno, ker je svoje temeljito in tako milo mu jezikoslovno znanje rad rabil za primerjanje, oživiljal tako tudi bolj suho stvar ter budil ljubezen do jezikov sploh, posebno pa do narodnih že takrat, ko je v vsej Avstriji gospodovala jedino vzveličevalna nemščina. *)

Če pomislimo, kakó malo je bilo tedaj resničnih in odkritih domoljubov, hvaležni bomo možu, ki je tiho in mirno netil v mladih srcih ljubezen do znanosti, spojeno s svetim rodoljubjem. Ljubil je slovanstvo sploh, posebno pa se ve da južno, katero je najbolj poznal: Hrvatje, Srbje, Slovenci bili so mu jednako dragi. Živo čuteč potrebo zloge obžaloval je pojave nezloge in z resnično nejevoljo odbijal vse, kar bi utegnilo škoditi zlogi, četudi se sploh ni veliko pečal s politiko: dejal je večkrat sám, da je ne razumeje.

*) Tudi za Bacha jako značajnega domoljuba in blagega učitelja hvali pokojnika v lepem nekrologu jeden njegovih učencev v „Pozoru“, 9. št. t. l.

Tu vidimo jedno posebno simpatično črto njegovega značaja — resničnost. Bil je miren in tih, ali če tudi svojega prepričanja ni nikomur navezaval z ono širokoustno, samodopadljivo (navadno praznoglavo) sitnostjo, ki se povsodi tako rada šopiri: ni ga skrival ter ga znal tudi braniti, če je bilo treba. Zaradi te resničnosti značaja je bil pri vsej svoji krotkosti vendar bolj odločen in samostalen, kakor bi mislil površen opazovalec. To mi bo pritrdil pač vsak, kdor je Žepiča malo bolje poznal.

Res je bil v življenji skromen, krotak, proti mladini nenavadno blag. Posebno se poslednje rado poudarja — in po pravici. Pa saj je gotovo tudi blažjih elementov potrebno, da življenje in učenje ukrene po oni zlati srednji poti, na kateri ima človeštvo povprek še največ uspeha. —

Družbe ni iskal: v kavarni je bil, kakor je prijatelju sam pripovedal, v Zagrebu v teku več let samo jedenkrat. Le v „Mirno kolibo“ blizu svojega stana je zvečer rad zahajal, počasi svojo merico vina pil in z znanci govoril — najrajši o jezikoslovji in sicer tako, da je vsak lahko videl, kako mu je godil tak razgovor, kjer je mogel razviti svoje pridno nabrano znanje in pokazati svoje bistroumje. V veseli družbi prijateljev in tovarišev pa se je rad kmalu razvnel do one nedolžne veselosti, ki je gotovo še mnogim v spominu: beseda mu je gladko tekla, šala se iskrila za šalo, lice mu igralo kakor mladeniču in, ko si je junaški pogladil svoje redke, dolge in sive lase, razveselil nas je časi celo s kako krepko gorenjsko fantovsko, ki mu je šla tako od srca, da bi ga bil človek najrajši kar poljubil in objel.

Vender takih veselih uric naš Boštjan ni imel veliko. Šola in dom je bilo njegovo navadno življenje in njegova navadna skrb. Bil je jako natančen: o gotovem času je človek lahko videl vsak dan moža bolj na malo stran, z dolgimi sivimi lasmi, z nizkim klobukom, z naočniki in malo špičasto brado, s knjigami ali nalogami pod pazduho: naš prijatelj je šel ali v gimnazijo ali pa domov. Pravijo celo, da si je neki gospod še uro po njem ravnal.

Pisal (t. j. prevajal) je najprej za „Mohorjevo družbo“, katera je od 1852—3. l. izdajala njegov „Slovenski Gofinč“. Potem je napisal za „Novice“ člančič o slovenskem naglasu in pozneje pregled srednješolskih programov; v dveh programih varaždinske gimnazije pa je priobčil precej obširno in jako temeljito, od Jagića zelo pohvaljeno

razpravo o porabi predlogov po Gunduliću in Palmotiću. Za slovenske gimnazije je sestavil: „Latinsko-slovenske vaje za I. in II. razred“ (po Dünebieru in Rožku), za hrvatske pa „Lat.-hrv. vježbenico za II. razred“ (po Rožku). V rokopisu je dovršil iste vaje (po Rožku — Jurkoviću) za III. razred. Za „Lat.-hrv. rječnik za škole“ zdelal je on črke C—H, pregledal ves rokopis, prispodobil ga z izvirnikom ter za tisk pripravil. Ravno tako je pripravil za tisk več knjig zbirke: „Stari hrvatski pisci“, ki jo izdaje jugoslavenska akademija ter je več let za veliki akademski „Rječnik“ zbiral gradivo kakor pridna čebelica.

Dà, dragi prijatelj, bil si marljiva čebela na polji znanostij, vnet za svoj stan, skrben, ljubeč oča in mož, dober prijatelj, značajan domoljub brez plemenske ozkosrčnosti, v plemeniti veri delajoč za našo sedanost in boljšo bodočnost. Za to bridko čutimo tvojo izgubo, žalostni zremo na prerani tvoj grob, kjer počiva srce, ki si je zažigalo plamen svojega čistega in stalnega domoljubja še v jutranji zarji našega prebujenja in v solnci ljubezni plamtelo do zadnjega dihljaja. Za to smo ti hvaležni dobro vedoč, da tudi iskrena hvaležnost more poplačati le jeden del tega, ker smo dolžni svojim zaslužnim možem.

Slovenska književnost.

IV.

Fizika

za nižje gimnazije, realke in učiteljsišča.

Spisal in založil Jakob Čebular, c. kr. višje realke profesor v Gorici. V Gorici natisnila Hilarijanska tiskarna 1882. 8^{ka}, 90 str. Cena: 80 kr. I. del: Vvod, občna svojstva teles, toplota, učini molekularnih sil, kemija, magnetizem in elektrika.

(Konec.)

O posameznostih opozorujemo, da jednači pisatelj v pomenu pojma „zemeljska privlačnost“ in „teža“ (str. 5.), kar je napačno. Teža je „Schwere“, zemeljsko privlačnost (Anziehungskraft der Erde) zovemo težnost = Schwerkraft; teža je svojstvo teles, težnost je sila. Da izmenjuje časih Nemec „Schwere“ in „Schwerkraft“, nas nič ne briga.

Na 6. strani je ponesrečen začetek tretjega §.: „Telesa okoli nas so na različnih mestih. Odtod izvajamo, da so telesa prostorna in da vsako zajema odločen in ob enem omejen prostor“. To se nam ne vidi logično.

Definicija atomov na 7. strani je v tej obliki učencu povse nerazumljiva, pisatelj bi jo moral tu izpustiti ter s točnejšo v „kemiji“ nadomestiti.

Tukaj se nam zdi primerno umestiti vprašanje, zakaj rabijo vsi naši pisatelji za nemško besedo „das Molekul“ slovenski izraz „molekul-a“ in zakaj ne „molekula-e“, ko je vendar ta beseda v latinščini, italijanščini, francoščini i. t. d. ženskega spola. Da je iz francoščine presajena tujka „das Molekul“ v nemškem jeziku srednjega spola, naravno je po pravilih nemške gramatike, a meni nerazumljivo, zakaj se je pri nas ta izposojena tujka od Nemcev izposodila. In še Nemci pišejo „die Molekel“.

V 9. §. se izogiba pisatelj izrazu „težnost“ za „Schwerkraft“ in imenuje napačno privlačno zemeljsko silo „privlačnost“ namesto „težnost“. Privlačnost (Anziehungskraft) je splošen pojem za vse privlačne sile, zemeljsko privlačno silo zovemo posebno „težnost“.

Izpuščena je tudi „neprodornost“ iz občnih svojstev.

Na 10. strani in v 5. vrsti odzdoaj bi se moralo glasiti: „V telesnem težišču smemo . . .“ namesto „v telesnem središču smemo i. t. d.“ Tudi bi zelo pridila primerna podoba pojasnitvi tega §. Na 11. strani v istem §. rabi pisatelj „presečnica“ za „Durchschnittspunct“ namesto „presečišče“. Presečnica je „Durchschnittslinie“.

K §. 14. in drugim: Pisatelj ima v rabi za pojme „Spannkraft“, „Spannung“, „Elasticitaet“ in „Elasticitaetskraft“ po njegovem mnenju kongruentna izraza „napetost“ in „prožnost“. Najprej bi bilo potrebno razlikovati „napetost“ od „prožnosti“, potem pa označiti „prožno stanje“ z jedno, vzrok tega stanja z drugo besedo, isto tako natanko ločiti „Spannung“ od „Spannkraft“. Res, da izrazujejo Nemci z besedo „Elasticitaet“ toliko „prožno stanje“ telesa, kakor njega vzrok, a to ne sme biti nam merodavno. Primeri nemški izraz „Magnetismus“ za slov. „magnetnost“ t. j. magnetno stanje, in za „magnetizem“, t. j. vzrok magnetnosti; ali nalično „Elektricität“ za „elektriko“ in „električnost“. Torej bi morali rabiti za „Elasticitaet“ slov. izraz „prožnost = elastičnost“, označujoči ž njim „elastično stanje“ kacega telesa, a za vzrok „prožnosti“ treba je poiskati novega izraza. Isto tako je potrebno, da vpeljemo za

„Spannung“ različen izraz od onega, katerega smo za „Spannkraft“ rabili, n. pr. „napon“ za „Spannung“, ako je „Spannkraft“ = „napetost“. Po tem bi bila „elektrische Spannung“ = „električni napon“ in ne „električna napetost“, kakor pisatelj na strani 68 piše. To moramo strogo ločiti, da ne nastanejo zmešnjave, in to tem večje, čim bolj se bode veda razvijala. Cigale n. pr. jednači v pomenu še „Ausdehnbarkeit“ in „Spannkraft“ in zove „Spannung“ napetost, napon ali nateg.

V 20. §. izvaja pisatelj iz tam navedenega poskusa stvari, o katerih ni v poskusu ni duha ni sluha, in to se večkrat ponavlja.

Popolna skladnost pojmov „topitev“ in „talitev“ (§. 24.) nam ne dopada; v tem nam bolje ugaja Cigale, kateri ima za „Schmelzprocess“ izključivo term. izraz „talitev“ (ali plavitev), a za glagol „auflösen“ (einen festen Körper in einer Flüssigkeit) le „topiti“ ali „raztopiti“, torej za „Auflösungsprocess“ „topitev“ ali „raztopitev“. Tudi pogrešamo tu razprave o „mrazotvornih zmesih“, katera bi še le povsè pojasnila poskus b) na strani 21.

Po tekstu tega §. bi se tudi lahko mislilo, da razlikuje pisatelj „utajeno ali vezano toploto“ (gebundene Wärme) od „tekoče“ (Schmelz- oder Flüssigkeitswärme), pišoč: „toploto, katero vzprijemajo telesa pri topitvi, zovemo utajeno ali vezano toploto, ... toplotno množino pa, katero potrebujemo za topitev jednega kg. kacega telesa, njegovo tekočo toploto“. Stalno je, da je vezana toplota povsè skladen izraz za „tekočo“ toploto, prvi izraz izvira le iz zastarelih napačnih nazorov o tekočni toploti. Če je pa pisatelj v tem §. navel že „vezano“ toploto, bilo bi vendar potrebno, da bi bil v naslednjem §. omenil, kaj je „prosta“ toplota, ter brez ovinkov zval „Erstarrungswärme“ tako in tako.

§. 29. bi bil našel po naših nazorih primernejše mesto v aëro-dinamiki nego tū. Ta §. se odlikuje posebno tudi v tem, da vsakdo sluti, kako malo je izkoristil pisatelj podobe v pojasnilo teksta in narobe.

Uzrok prikazni v lasastih cevčicah (§. 37.) zove pisatelj „lasovitost“, dobro, a da rabi za endosmozo izraz „vpojnost“ in ne „vpoj“ (kakor Cigale), tega ne pojмимо. Po našem sicer nemerodavnem prepričanju bi morali imenovati endosmozo „vpoj“ in uzrok te prikazni „vpojnost“. Primeri: ravno navedeno „lasovitost“, „težnost“, „privlačnost“, „odbojnost“ i. t. d.

Poskus a) v 42. §. ne spada sem, ampak v oddelek „elektrika“, kajti tū se govori o „električnem toku“ in „elektriki“, učencu vendar še povsè neznanih pojmi.

Zakon o spoji kemičnih prvin (§. 45.) v razmeri njihovih višekratnikov bi moral pisatelj bolj obeležiti in poudarjati ter ga s primernimi vzgledi pojasniti.

Pri kisiku (§. 49.) bi svetovali takoj po označenem načinu njegovega razvoja skupno naštetev vseh važnih znamenitostij, po katerih učenec ta plin lahko spozna, kakor je pisatelj to prav lepo pri vodiku in drugih prvinah učinil. Prav nič ne opravičuje tudi v tem §. navajanja peterih duškovih okisov in kemičnih spojev kisika z žveplom. Ni-li to anomalija, da se uči učenec o spoji kisika z dušikom in žveplom, ko ni o zadnjih prvinah niti besedice slišal? Prve spojine spadajo v §. 52., druge pa v §. 53. Isto to velja o ogljikovem žvepleci in še drugih spojinah.

Popravljanju knjige, posebno oddelka „kemija“, bilo bi večje pozornosti treba. V knjigi nahajamo lepo vrsto prav neprijetnih napak kakor:

Str. 38. 5. vrsta odzgor: vodik in kisik se spajata a vodo v utežni razmeri 1: 16 nemesto 2: 16.

Str. 41. 3. vrst. odzvdoli: natron (Na_2O) namesto (Na_2O).

Str. 44. 14. vrst. odzvdoli stoji za amonijak kemični znak NO_3 namesto NH_3 . NO_3 je čisto kaj drugega nego amonijak.

Na strani 46. v 3. vrsti odzgor navedena kemična formula je kriva.

Str. 47. 25. vrsta odzgor: fosforova sokislina ($\text{H}_2 \text{PO}_3$) namesto ($\text{H}_3 \text{PO}_3$).

Str. 47. 30. vrsta odzgor: fosforova kislina ($\text{H}_2 \text{PO}_4$) namesto ($\text{H}_3 \text{PO}_4$).

Na strani 42. izostali sta pri 23. podobi črki *a* in *b*; isto tako pri podobi 33. na strani 65. Leva 38. podoba stoji narobe.

Na strani 80. 8. vrsta odzgor: Glauberjeve soli namesto Glauberjeve soli i. t. d. Razven teh bi mogli našteti še celo vrsto drugih, vendar menj neprijetnih tiskarskih napak.

Z ozirom na to, da šteje knjiga 90 strani in je namenjena šolskemu pouku, štejemo v njej preveč pomot.

V oddelku „magnetizem“ (§. 67.) nam razlaga pisatelj najprej, kaj so magnetna telesa in kaj je magnetizem, kar bode vsakdo odobral; a par vrstic niže pripoveduje, kako se železu in jeklu „magnetnost“ podeli, ne da bi ta pojem pojasnil. In ne bi bilo li to dosledno in neobhodno potrebno? Je-li učencu in čitatelju sploh izraz „magnetnost“ ročnejši nego „magnetizem“? Ni-li nevarnost izmene teh pojmov ali vsaj nerazumenje zadnjega temu opustu za petami?

Podoba 29. v 70. §. ne spada sem; ta pojasnuje magnetenje pri tako zvanem dvojnem potegu (Doppelstrich), katerega pisatelj niti omenil ni.

V §. 71. izvaja pisatelj iz poskusov a) in b), da so najmanjši magnetovi delki, t. j. molekule, magnetni. Res je sicer, da zmatramo magnetove molekule magnetne, a isto tako je res, da zmatramo tudi molekule nemagnetov (palic iz železa in jekla) magnetne.

V 91. §. bi bilo treba podobo iz že ocenjenega §. 42. natisniti, in to tudi tedaj, ako se pisatelj ne strinja z navedenimi našimi nazori. V dotični podobi (21.) pa nista platinski ploščici s črkama a in b zaznamenovani, temveč steklena valja nad njima. To otežuje urazumenje tega §.

V 78. §. proti koncu piše pisatelj, da privlačnost in odbojnost električnih teles pojema v kvadratni razmeri z daljino teh teles. Ako je privlačnost = Anziehungskraft in odbojnost = Abstossungskraft onda je to neistinito, kajti navedeni sili sta stalno jednaki in le jakost medsobnih učinkov teh sil pojema v navedeni razmeri z daljino. Meni pa pisatelj: „die Anziehung und Abstossung nimmt im quadratischen Verhältnisse ab“, potem bi moral reči: „privlaka in odboj pojema“ i. t. d. Tudi na 70. str. v 3. vrsti odvzgor izmenuje pisatelj „privlačnost“ za „privlako“.

Zakaj piše pisatelj dvakrat „Lejdínska“ sklenica (Leydnerflasche) na straneh 70. (13. vrsta odvzdol) in 71. (6. vrsta odvzdol) in zakaj ne stalno Lejdenska sklenica?

Iz te objektivne razprave je razvidno, da ima knjiga sicer nekoje nedostatnosti — in katero delo na svetit jih nima? — toda radostno pripoznavamo, da ne morejo te obče priznani veljavi knjige mnogo škodovati. Priporočamo torej konečno knjigo še jedenkrat najtopleje ter jej želimo vsestransko najboljšega uspeha.

V Gorici, 8. nov. 1882.

Ivan Berbuč.

Glasbena Matica

ima sicer le pičlo število podpornih udov z malo letno plačo po 2 goldinarja, a vendar napreduje veselo od leta do leta ter skrbi za razvoj naše glasbene literature, ob enem pa tudi za pouk v glasi.

Ustanovilo je to društvo meseca oktobra l. l. svojo glasbeno šolo, v kateri se poučujejo nadarjeni otroci v igranji na goslih in na glasovirji. V ta namen je najel društveni odbor dva učitelja in jedno učiteljico, ki poučujejo po 12 ur na teden. Učencev je 21, učenk pa 9 v tej šoli in vadi se na goslih 14 učencev, na klavirji pa 9 učenk in 7 učencev.

Ustanovitev te šole je stala mnogo novcev, kajti treba je bilo nakupiti klavir, goslij in drugih šolskih potrebščin; toda še večja težava bo to učilnico na dalje vzdržavati, ker so plače učiteljem in učiteljici, stroški za svečavo, kurjavo, stanovnino i. d. r. izredni izdatki, za katere bo treba tudi izrednega pokritja. Upati je pač, da dobi društvo od vlade primerno subvencijo; toda treba je vsekako, da naši rodoljubi bolj podpirajo to podjetje ter da pristopijo v obilnem številu kot podporni udje h „Glasbeni Matici“.

Odbor je osnoval prvo narodno glasbeno učilno, na narodnjakih je, da s krepko materialno podporo omogočijo obstanek tega koristnega zavoda. Nadejati se je, da naši rodoljubi ne bodo zamudili priskočiti „Glasbeni Matici“ na pomoč, da jej bode možno razviti svoje delovanje na vseh strokah glasbene umetnosti.

Da pa odbor „Glasbene Matice“ tudi skrbi za pomnoženje naše glasbene literature, svedoči lepo število za leto 1882. društvenikom razposlanih muzikalij, ki so zares tolike vrednosti in tako lično tiskane, da se mora vsak čuditi, kako more odbor družabnikom za 2 goldinarja toliko podajati.

Če si ogledamo te kompozicije, vidimo, kako vrlo napredujemo na muzikalnem polji. Izdala je namreč „Glasbena Matica“ te dni:

I. F. S. Vilharjev samospev „Mornar“ za bariton na besede Fr. Preširnove (skladba je poklonjena vladiki Strossmajerji) je izborno

delo, ki bode, ako jo poje izurjen pevec, povsod jako ugajala, *) kajti to je zares umetniško izdelana, pa tudi poslušalca ogrevajoča skladba, na kateri gospodu skladatelju čestitamo.

II. F. S. Vilharjeva fantazija za glasovir „V tihem mraku“ je mična salonska kompozicija in te vrste skladeb zelo pogrešamo za naše diletante, ki radi igrajo lahke, posluhu dopadajoče komade in gotovo se bo prikupila ta fantazija brzo našim godcem.

III. A. Foersterjeva „Kitica narodnih napevov“ obseza 11 pesnij v partituri, od katerih je 5 napevov sestavljenih za čveteroglasni mešani zbor. V tej zbirki nahajamo naše domače po vsem Slovenskem znane napeve: a) „Zvonikarjeva“, b) „Veselja dom“, c) „Pastirska“, d) „Bleško jezero“, e) „Triglav“, f) „Vse mine“, g) „Hej Slovani“, h) „Planinar“, i) „Svarjenje“, k) „Pod oknom“, l) „Popotnik“. Vsa hvala gospodu Foersterju, da se je potrudil mile naše domačinke pravilno harmonizirati, da jih smemo ponosno pokazati tudi najostrejšemu kritiku. Gospod Foerster je pravi strokovnjak in če nam bo na dalje prirejal naše národne pesni, imeli bomo dragoceno zbirko, s katero se nam bode lahko ponašati pred muzikalnim svetom.

IV. Anton Nedvedov moški zbor „Vojaci na poti“ (partitura in glasovi) na besede Simona Gregorčiča. Dohodki od nečlanom prodanih iztisov pridejo po želji skladateljevi v prid „Narodnemu Domu“. Cena partituri in 4 glasovom po 60 kr., posameznim glasovom po 5 kr.

V. Anton Nedved: „Štirje moški zbori“, poklonjeni čitalničnemu moškemu zboru (partitura). Pesni so: a) „Zvezna“, b) „V ljubim si ostala kraji“, c) „Pod oknom“, d) „Slovo“. Gospod Nedved je nam Slovencem že toliko krasnih napevov ustvaril, da vsigdar radostno pozdravljamo vsako novo skladbo njegovo. Tudi v teh skladbah veje oni genijalni duh, ki znači vse Nedvedove proizvode in smelo trdim, da se bodo nahajale kmalu po vseh naših pokrajinah in tudi drugodi na koncertnih sporedih.

VI. „Lavorika“ III. zvezek. Zbirka slovenskih napevov za 4 moške glasove. V tej zbirki so vsi oni napevi, ki se nahajajo v X., XI. in XII. zvezku partitur, samo da so tu napevi za vsak glas posebej.

*) To skladbo je pel gospod J. Medén v koncertu čitalničnega moškega zbora v ljubljanski redutni dvorani dné 3. decembra l. l (transponirano za tenor). Bila je navdušeno vzprejeta. Pis.

Vse to dobi društvenik „Glasbene Matice“ za 2 goldinarja letnega doneska. Živo priporočam torej še jedenkrat to vrlo društvo vsem rodoljubom, da bi je podpirali s svojim pristopom in žrtvovali vsako leto malo svoto dveh goldinarjev v povzdigo naše domače glasbe.

Vojteh Valenta.

Slovenski glasnik.

„Matica Slovenska“ bode za leto 1882. dala na svetlo te knjige: 1. Letopis, ki bode obsežal raznovrstne znanstvene razprave gg. prof. Erjavca, Valjavca, Valenčaka, Wiesthalerja, Janka Babnika, A. Trstenjaka, Žnidaršiča i. dr.; 2. Lovčeve zapiske, katere je po Turgenevu poslovenil g. Fr. Remec in 3. Spomenik o šeststoletni zvezi Kranjske in slovenskih pokrajin z dinastijo Habsburško. Za Spomenik so do zdaj oglasili svoje doneske gg. prof. Šuklje, Vrhovec, A. Raič, pl. Radič, Ivan Lavrenčič, Fr. Šumi, dr. I. Tavčar, Levec i. dr. Vseh knjig bode nad 50 tiskanih pol, tiskalo se jih bode po 1500 iztisov, Spomenika pa 2000 iztisov, med temi 150 iztisov na posebno krasnem papirji. Doneski za Spomenik se prejemajo še do 1. aprila. Jako je želeli, da bi bilo v njem dostojno zastopano tudi slovensko pesništvo, katero se je zadnja leta tako lepo razcevelo. Zatorej še jeden pot pozivljemo raznovrstne in mnogobrojne pesnike slovenske v prijazno sodelovanje. A obračamo se tudi do vseh slovenskih domoljubov in do vsega slovenskega razumništva z iskreno prošnjo, da bi po svoji moči in domovinski dolžnosti Matico Slovensko bolje materialno podpirali, nego so jo dozdaj. Po imenikih zadnjih let pogrešamo le preveč znanih in imovitih domoljubov, katerih bi med maticarji nikoli ne smeli pogrešati. Najboljši pisatelji nimajo veselja do pisanja, ako pri narodu samem ne nahajajo prijaznega odziva in najdelavnejši odbor ne more čilo delati, ako ima zaradi prepričlih Maticinih dohodkov zvezane roke. Novi družabniki za leto 1882. se vzprejemajo še do 1. marcija t. l.

Slovensko dramatično društvo je imelo za leto 1882. svoj občni zbor dne 22. t. m. v Ljubljani. Predsednik g. Ivan Murnik poroča o stanju dramatične šole ter naznanja, da se bode po želji gg. odbornikov v kratkem pouk, ki ga vzprejemajo igralci, premenil in bolj uravnaval. One gospodične igralke in gospodje igralci, koje smatrata g. blagajnik in g. tajnik, ki se udeležujeta zdanjih vaj, najsposobnejšim in največ ometajočim, ti se bodo poučevali privatno po ne-

katerih gg. odbornikov, ki bodo skrbeli za to, da se igralci nekako vsestransko odlikajo in izurijo. Redne vaje, kakeršne so bile dozda, bodo se ve da ostale, in v njih se bodo vadili vsi igralci brezizjemno iste igre, ki se v posameznih slučajih določijo za gledališko predstavo. Za tem pojasnilom prečita g. tajnik svoje poročilo o društvenem delovanju v preteklem letu. V minuli gledališki sezoni se je predstavljalo v deželnem gledališki desetkrat. Med igranimi igrami so bile z živo pohvalo vzprejete: Na Osojah, Deborah in Edda, v katerih se je posebno s svojim igranjem odlikovala gospodična Avgusta Nigrinova, katera je zdaj angažirana prva igralka na dvornem gledališču v Belem Gradu. Vse predstave je priredil dr. Josip Starè, neutrudljivi društveni blagajnik. Iz blagajnikovega poročila posnemamo, da je imelo društvo l. 1882. dohodkov 1876 gld. 78 kr., a stroškov 1869 gld. 3 kr., tako da je prebitka 7 gld. 75 kr. Premožnja ima društvo vsega 5580 gld., največ v garderobi in v založenih knjigah, katere društvo še vedno prodaje in na katere opozorujemo naša narodna društva, kakor tudi posamične domoljube. — Za leto 1882. izda društvo 51. zvezek „Slovenske Talijs“, ki bo prinesel te igre: Edda; Materin blagoslov; Na Osojah; Damoklejev meč; Francosko - pruska vojska in Šolski nadzornik. Občni zbor izreče g. prvosedniku Murniku in g. blagajniku dr. Staretu zahvalo ter voli potem v odbor te gospode: za predsednika g. Ivana Murnika; za blagajnika g. dr. J. Stareta; za odbornike se izvolijo gg. M. Pleteršnik, Jos. Celestina, Ivan Hribar, dr. K. Bleiweis-Trsteniški, Ivan Trtnik, Ivan Jan, Fr. Wiesthaler, Karl Žagar, Ignacij Valentinčič in dr. Zarnik. Število društvenikov se je v zadnjem času jako skrčilo. Lepi namen in vkljub mnogim težavnim razmeram vendar uspešno delovanje slovenskega dramatičnega društva bi pač zaslužila večje vsestranske podpore vsega slovenstva!

T.

„Slovenski Pravnik“. Vse slovenske juriste in v obče vse državljane slovenske narodnosti, ki imajo kaj opravkov z javnimi posli, z nova opozarjamo na ta prepotrebni in dobro uredovani slovenski pravni list, v katerem se posebno odlikujejo korenito pisani doneski g. Aleksandra Hudovernika. Z drago številko začne priobčevati prevod občnega sodnega reda z vsemi pripadajočimi dvornimi dekreti in drugimi določbami. „Slovenski Pravnik“ stoji za vse leto po 4 gld. in naročnino prejema upravnništvo v Ljubljani v frančiškanskih ulicah št. 16. — O tej priliki tudi toplo priporočamo „Državni zakonik“, kateri izhaja pod uredništvom znanega slovenskega jezikoslovca, c. kr. ministerskega tajnika g. M. Cigaleta. Od raznih strani se čujejo tožbe, da ima ta uradni list jako pičlo število naročnikov, dasi bi ga zaradi njegove vsebine in njegove terminologije moral v rokah imeti vsak slovenski jurist in vsak javni funkcionar in dasi bi morala njegova beseda že za tega delj živo zanimati vsakega slovenskega jezikoslovca, ker ga ureduje naš prezaslužni pisatelj in jezikoslovec g. Matej Cigale. „Državni zakonik“ v slovenski izdavi stoji za vse leto samo 2 gld. 50 kr., a naročnina se pošilja c. kr. dvorni in državni tiskarni na Dunaj.

Zgodovina „Trsta in okolice“, ki je izhajala skoro ves lanski tečaj v tržaški „Edinosti“, izšla je te dni kot ponatis v posebni knjižici, ki stoji 50 kr. Zgodovino to je spisal č. g. Matija Sila, župnik na Repnem Tabru na

Krasu. Ker je pisatelj v tem spisu mnogo novega zanimljivega povedal, želeli bi, da bi Slovenci obilno segli po tej knjižici, posebno ker smo slišali, da je njen čisti dobiček odločen v dobrodelen namen. (O tej knjigi nam je obljubljeno še obširnejše strokovnjaško poročilo. Ured.) —č.

Vekoslav Vlah †, kastavski dekan, poverjenik družbe sv. Mohora v svoji dekaniji ter predsednik „bratovščine hrvatskih ljudi v Istri,“ kateri je ostavil tudi v svoji oporoki velik del svojega premoženja, umrl je 5. m. m. t. l. 80letni starček. — Istra je izgubila v njem iskrenega rodoljuba; posebno imenovana bratovščina ga bode jako težko pogrešala. — Zaradi njegovih zaslug v Istri mu je cesar podaril tudi Franc Josipov red. — Bodi mu zemljica lahka! —č.

Dve slavnostni knjižici v čast novoposvečenemu škofu poreško-puljskemu mil. g. dr. Alojziju Matiji Zornu sta prišli te dni na svetlo. — Učeni g. Štefan Kocijančič, profesor bogoslovja in semeniški vodja v Gorici je izdal jedno, ki ima sledeč obseg: latinski uvod, v katerem posvečuje pisatelj knjižico novoposvečenemu škofu; latinsko pojasnilo bralcem, zakaj ni podaril novoposvečenemu nove hebrejske pesni, kakor o prejšnjih jednaki priložnostih; hebrejsko pesenco, zloženo l. 1857., ko je zdanci n. p. škof odšel na Dunaj v višje bogoslovne šole; drugo hebrejsko pesenco, v kateri prosi pisatelj novoposvečenemu obilno milosti z nebes; lepo voščilno pesenco v slovenskem jeziku in zagovor, zakaj ni pridejal nobene vlaške pesence. — Druga slavnostna knjižica v ravno ta namen je pa izšla v Vidmu in obseza jedno latinsko, jedno vlaško pesenco in jeden slovensk sonet z naslovom: Poreški cerkvi. Vse troje je zložil bogoslovec g. Alojzij Faidutti. — Izšla je tudi tretja knjižica, pa obseza samo jedno latinsko in jedno vlaško pesen. —č.

„Laibacher Diöcesanblatt“. S posebnim veseljem opazujemo, da, odkar je č. g. A. Koblar prevzel uredništvo tega cerkveno-uradnega lista, množijo se v njem slovenske razprave od meseca do meseca. Letos smo brali v njem nekatere izvrstne članke o raznovrstnih cerkvenih in verskih stvareh, pisane v lepi slovensčini, a želeli bi jih to leto še več! Osobitega spomina in priporočila se nam zdi vredna studija, katero je pod naslovom „Zgodovina Šorske fare“ v 1. letošnji številki začel priobčevati do zdaj neimenovan pisatelj. Želeli bi, da bi se ta razprava tudi posebej natisnila. Lani je v „Laib. Diöcesanblattu“ izšla tudi prezanimljiva Dolničarjeva (= Thalnitscher von Thalberg) „Historia cathedralis Ecclesiae Labacensis“, katera se s pridejano pisateljovo podobo in načrtom stare stolne cerkve tudi v posebnem odtisku po 1 gld. dobiva v škofijski pisarni v Ljubljani.

„Archiv für Heimatkunde“. Ta Šumijev zbornik od meseca do meseca prinaša zanimljivejšo zgodovinsko gradivo, tako da ga svojim naročnikom najtopleje priporočamo. Tudi s tem zbornikom združeno posebno delo: „Urkunden- und Regestenbuch zur Geschichte Krains in Mittelalter“ pridno napreduje; do zdaj je objavljenih v njem 143 imenitnih listin in regist.

Molitvenik. V „L' Archeografo Triestino, Trieste, 1829. I volume“ je razglasil dr. D. de Rossetti v ono dobo v Trsti natisnene knjige, med katerimi nahajam na 280. strani zabeležene tudi slovenske: „*Molitoune Bukve u katerih,*

se sneidejo Juterne inu vezherne pred, spoudio inu po spoudi pred Obhailam inu po Obhailam (sic) per S. Mashi inu veliku drusih Lephi (sic) Molitvi sa u seperlošno sti (sic) inu potrebe ukup sbrane. U Terstu Jannes Marenigh natiskavez, 1827. in 18. pag. 308." (Vidi se, da pokojni Rossetti ni posebno svétno prepisal naslónnega lista.) Knjige same dosléj še nisem videl, a tudi Šafařikovi „Geschichte der südslawischen Literatur, herausgegeben von J. Jireček I. Prag 1864." je povse neznana, čeravno navaja na 142. str. imenovanemu podobno zaglávje: „Molitvne bukurze (od P. Marka). V' Lublani per Jan. Fr. Egerju 1767. 32°. — Ste Aufl. betitelt: Molitvne bukurze, v' kat'reh se najdejo juterne inu vezherne, per s. mashi, per spordi inu s. obhailu prov lepe molitvurze, koker tudi use sorte Officiumi itd., k' osmemu malu med ludy dane. V' Lublani so na prudej per Lovr. Bernbaherju meiftn. bugavefszu 1787. 32° 283 S." Morda je naš v Trstu izšedši molitvenik samó kakšno novejšo izdanje? — Znamenito bi bilo objaviti vsako pred 1833. letom natisneno slovensko knjigo, katere Šafařik ne imenuje v zgodovini o slov. književnosti, da se nam ne pogubi!

L. Ž.

V XXVIII. poročila c. kr. akademije znanostij na Dunaji čitamo dve zanimljivi vesti o prehajanji Venere mimo selca dne 6. decembra 1882. leta iz Ljubljane. Prvo je akademiji poslal g. Karl Deschmann, drugo g. J. Janesch, dež. sod. oficijal, G. E. Weiss, direktor dunajske zvezdarne pri obeh poročilih hvali „die grosse Sorgfalt und Umsicht der Beobachtung". — V tisti seji je akademiji g. prof. Boltzmann iz Gradca predložil razpravo g. dr. Ignacija Klemenčiča, privatnega docenta na vsenčilišči v Gradi: „Über die Capacität eines Plattencondensators". — V tej razpravi preiskuje pisatelj formule, izrazujoče prejemljivost iz plošč sestavljenih električnih gostilnikov z ozirom na to, kako se ujemajo z izkušnjami ter pride do zaključka, da se izmed vseh poznatih formul z izkušnjami ujema najbolj óna, katero navaja Kirchhoff (Berl. Monatsberichte 1877). To soglasje med izkušnjo in teorijó pa dokazuje, da je po Kirchhoffovi teoriji prejemljivost električnih gostilnikov, sestojéčih iz plošč omenjene debelosti, določena toliko natančno, da se smejo Kirchhoffove formule uporabljati tudi pri zelo natančnih meritvah.

A. S.

Vjekopis dr. Jurija Dobrile, biskupa tršćansko-koparskoga, prije porečko-puljskoga. Napisao Crvjetko Rubetić, na sviet izdalo društvo sv. Jeronima (Sa slikom), se zove 97 strani obsezajoća, v mali ški izišla knjižica, ki nam na drobno opisuje življenje pokojnikovo, njegovo delovanje in trud, njegovo ljubezen do duševno daleč za drugimi zaostalega, a nadarjenega hrvatskega naroda v Istri. — Koliko se je pokojnik trudil, da bi revnemu hrvatskemu kmetu v Istri pomagal duševno in telesno iz bednega stanja, v katerem se je nahajal, popisuje nam ta knjižica. Ko je on došel na škofovski sedež v Poreč, bila je ta škofija jako zanemarjena in zapušćena; škofje pred njim so bili sami Vlahi, ne znajoći hrvatskega jezika in tako hrvatski narod tam ni slišal stoeletja in stoeletja svojega materinskega jezika iz ust svojega cerkvenega predstojnika; ko je pa zdaj prišel rojak mu na škofovski sedež in govoril njegov materin jezik, revež ni verjel, da bi se kaj takega moglo še zgoditi pod nebom, tako da so ljudje sploh mislili, ker je novi škof pridigovao hrvatski, da mu je kak župnik govor spisal in se

ga on potem naučil. Neki starček se je hotel o tem prepričati, je li res, da njil vladika govori hrvatski jezik ter to na svoja ušesa slišati; gre tedaj k škofu in ta ga lepo ogovori in vpraša: „Što bi rad?“ A starček mesto odgovora zakliče: „Sinko! ti govoriš kak' i mi.“ — „Nu da, odvrne škof, ali što biste rad?“ — „Ma ti govoriš upravo kak' mi.“ — „Da, da, dobro,“ zopet reče škof. „Kazite, što želite.“ — „Ma baš, kak' i mi govori ovaj Božji biskup,“ zamrmra dobri starček, zajoka se od veselja, pokloni in odide. —

Bil je Dobrila ustanovitelj „Naše Sloge“, velik podpiratelj „družbe sv. Mohora“, in „sv. Jeronimskega društva“, kteremu je tudi ostavil 1000 gld. — Koliko knjig slovenskih in hrvatskih je nakupil vsako leto in jih razdelil med ubogi narod po Istri! — Spisal je tudi še prej duhovnik v Trstu molitveno knjižico: „Oče, budi tvoja volja,“ ki je doživela že štiri natis; v zadnjem je pridejal tudi lep „dodatek za mornarje“. Ni je hiše v Istri, katera ne bi imela vsaj po jednega izvoda te knjižice, tako je ugajala narodu hrvatskemu. Ne bode imela Istra kmalu rojaka, ki bi bil toliko za njo storil, toliko za njo žrtvoval kakor je Dobrila. Zatorej priporočamo to knjižico, razumljivo tudi vsakemu Slovencu; velja s pošto vred 35 kr. —č.

Summaripa ali Sommariva. Na vlaški zemlji je živel vitez (cavaliere) in pesnik Giorgio di Summaripa ali di Sommariva, ki se je bil porodil 1435. l. v Veroni; učil se je pravo, bil 1488. leta namétnik v Gradišči ter je umrl pod konec petnajstega véka. V necem svojem proizvodu se je 1476. l. zval „provisor fortalitiorum Veronensium“. Preložil je na italijanski jezik Homera (Verona 1470.) in Juvenalove satire, prvič dane med ljudi v Treviži 1480. in drugič v Benetkah 1530 l. Ta prevod omenja nekde Hemm in pričujočimi slovesi: „Prodiit RIPAE in 8vo, auctore Georgio SUMMA“. Spisal je dalje: 3) Martirio del beato Simone di Trento, Treviso 1480 in 8°; 4) Cronica delle cose geste nel regno Napolitano per anni 959, dall' anno 537 insino al 1495, per rithmos compilata, Venezia, 1496, in 4to; 5) Rime, bez létnice. Knjižnica „Magliabechiana“ v Florenci hrani rokopis: Summaripino oporoko s predgovorom v granesih. (Biografia Universale, volume LV., Venezia 1829 na 368. strani.) — Tudi naš Gregor Alasija se je sam imenoval da Sommaripa in de Sumaripa, kakor smo se osvedočili v prvem vezku letošnjega „Ljublj. Zvona“ na 61. in 62. str.; bil je zatorej blagorodnega ali plemenitega pokolenja in bez dvojbe sta bila oba taistega znatnega rodu. — Bodo-li te vrstice kedaj v pomoč ter na korist našim naslednikom, katerim iz srca želimo, da bi jim bilo móči iztekniti še točnejših vestij o življenji in delovanji slovenskega knjižnika Gregorja Alasije?

L. Ž.

„Na prahu raje“ naslov je zbirki 50 sonetov, ki jo je v Pragi izdal znani česki pesnik Jos. V. Sládek. — Dasi smo mi Slovenci, odkar nam je dr. Fr. Preširen pel dovršene svoje sonete, v tem obziru nekoliko razvajeni in tudi v sonetih Sládkega pogrešamo marsikaj bistvenega; — vender moremo priznavati, da se je pesnik z uspehom trudil, da popularizira te vrste poezijo. Posebno nekateri soneti se odlikujejo po nežnosti jezika in idiličnem svojem obsegu.

I. H.

Jugoslovanska akademija znanostij in umetnostij je imela dne 7. decembra 1882 l. srečano sejo, ki jo je otvoril predsednik dr. Franjo Rački. Konstatiral je najprej napredek akademije in žalostno poudarjal neizmerno izgubo, ki je zadela akademijo s smrtjo dr. Gjura Daničiča, ter se naposled zahvalil akademikom, da so gazopet izbrali prvosednikom in to jednoglasno. Potem je čital tajnik dr. Matković poročilo o stanju in delovanju akademije. Lansko leto je čital deset akademikov svoje razprave, ki so deloma tudi že natisnene ali pak izidejo na kratko. V filologično-zgodovinskem razredu je čital dr. Fr. Rački nekrolog dopisujočega uda prof. Kotljarevskega in priobčil več geografsko-zgodovinskih prilgov. Prof. M. Valjavec je nadaljeval prekrasne svoje studije o novoslovenskem naglasu. Prof. S. Ljubić je spisal razpravo „novi izvori za epigrafiju dalmatinsku.“ V razredu filozofsko-pravoslovnem je čital Janko Jurković razpravo „naturalizam u kazalištu“, a v matematično-prirodoslovnem Josip Torbar izvadek iz velicega, v tem že natisnjenega dela o zagrebškem potresu, Ij. Vukotinović „noviji pokret u botanici“, dr. Bogoslav Šulek nekrolog Bleiweisov, prof. Brusina razpravo „o fauni hrvatskoj“, dr. Zahradnik dve matematični razpravi in prof. Sekulić „o ledenoj dobi sjeverne polutke“. Kakor prej, tako so tudi lani mnogi neakademiki priobčevali svoje razprave v akademskih knjigah. Tako dr. Fr. Meixner (Izvori pastirskom razgovorom u Katančićevih „fructus auctumnales“), pro. L. Zore (gradnja za povjestnu ocjenu Gundulićeve Ariadne), F. Švrljuga (izprave o diplomatskih odnošajih Dubrovnika s Francozkom itd.), o. P. Pierling v Parizu (več zgodovinskih spomenikov), prof. N. Nodilo (prvi ljetopis i davna historiografija dubrovačka), Vl. Kačanovskij (zgod. odlomek), prof. M. Magdić (zgod. razprave), prof. T. Maretić (o nekim pojavima kvantitete i akcenta u jeziku hrv.), dr. Gustav Janeček (o opredjeljivanju atomne težine iz specifične topline itd.), dr. J. Kišpatić (o trahitih Fruške gore) in še nekateri drugi učenjaki. Akademija je zbirala tudi letos marljivo raznovrstnega gradiva za XIII. knjigo zbirke Monumenta historica (Ragusina II.) urejena od dr. Fr. Račkega.) Nadalje bode izdala akademija: Monumenta historico-iuridica (statut budvanski, skradinski i hvarski) od akademika S. Ljubića; Euchologion po glagolskom rukopisu sinajskom od dr. L. Geitlera; Fosilna flora Podsusedska od dr. Gj. Pilarja; „Scriptores rerum croaticarum“ kateri zbirki bode urednik prof. Nadko Nodilo. „Staril piscev hrvatskih“ izide na skoro 12 knjiga, obse-
zajoča drame Palmotićeve urejene po prof. A. Paviću. — Razven Daničiča je izgubila akademija lansko leto častnega uda A. Bouea, dr. J. Bleiweisa, dr. J. Šloserja in Meda Pucića. Akademijske glavnice bilo je koncem 1881. l. — 340.137 gld. 86½ kr. — Dohodkov imela je akademija l. 1881. — 22449 gld. 75 kr. a od teh dohodkov potrošila je 16375 gld., torej je prebitka 6074 gld. 65 kr. — Akademijaska biblioteka narasla je za 268 del v 482 zvezkih ter bode po novem knjižničarji J. Tkalčiči na skoro urejena. Izbrani so za nove ude: Dimitrij Ivanović Mendeleejev, tajni svetnik in vseučiliški profesor v Petrogradu za častnega uda. Za pravega uda v razredu filologično-zgodovinskem: dr. Fr. Meixner, vseuč. prof. v Zagrebu. Za pravega uda v razredu matematično-prirodoslovnem: dr. Karlo Zahradnik, vseuč. prof. v Zagrebu. Za dopisujoče ude v filol.-zgod. razredu: dr. Ivan Črnčić, kanonik v Rimu; Luka Zore, profesor v Dobrovniku; v filozofično-pravoslav.: Luka Zima, profesor v Varaždinu; v matem.-prirodosl.:

Stepan Šulcer Migenburški, mikolog v Vinkovcih; dr. Gustav Jancčec, vseuč. profesor v Zagrebu. — Naposled je čital pravi član akademije, profesor Armin Pavić, svojo razpravo „O Palmotičevoj Kristijadi“. Že stari biografi sloški učé, da je Palmotičev epos nastal povodom latinske kristijade Jerolima Vide. Akademik je razlagal najprej, katero mesto ima Vida v liter. zgodovini in ocenjuje naposled njegovo Kristijado. Biografi Palmotičevi od najstarejšega do najmlajšega so sodili po kvantitetni razmeri hrvatske Kristijade k latinski, da je Palmotič samostalno stvaral, ali iz primerjanja obéh eposov se pokazuje, da je Palmotič latinski original „svobodno preložil“. V kompoziciji ni Palmotič čisto nič izpreminjal; on odstopa od latinskega originala samo toliko, da na nekih mestih sledi druge eksegete svetega pisma, ali da se drži strogo samih besed evangelistov počemer se vidi, da je sveto pismo in njegove komentatorje vrlo točno poznaval. Palmotiča je silil v prevodu že metrum (osmerek proti šestomeru), da se ne drži povsem točno latinskega originala, nego da ga parafrazuje. Razven tega uhaja Palmotič na nekaterih krajih, ki dadó priliko pobožnemu premišljevanju, v homiletično obširen tolmač svetosti takšne situacije. Zavoljo tega je ostala hrvatska Kristijada proti latinski povsem različnega karaktera ter zadovoljava bolj pobožnosti srca nega estetskemu uživanju. — Iz teh malih vrstic se razvidi, koliko važnosti bode ta razprava za zgodovino hrvatske književnosti.

M. Malovrh.

Srb o Slovencih. V „Srbskih Ilustrovanih Novinah“ g. prof. M. P(etrović) pod naslovom „Ljubljana i Slovenci“ priobčuje zanimljivo potopisno črtico, v kateri svojim rojakom pripoveduje o naših političnih, socialnih in literarnih odnošajih ter posebno poudarja vztrajnost in delavnost naroda slovenskega v politični borbi in na literarnem polju.

Slaves et Teutons. Notes et impressions de voyage. Avec deux cartes. Par Edouard Marbeau. Paris 1882. Ta 278 strani obsežna knjiga s političnega in Slovanom prijaznega stališča seznanja Francoze s slovanskim svetom. V uvodu pisatelj poudarja v bodočnosti neizogibni boj med Slovani in Nemci, govori o skupinah slovanskih ter tolmači uzroke antagonizmu med slovanskim in germanskim elementom. Potem obširno opisuje boj, katerega Slovanje bijejo za svojo narodnost in svoj obstanek proti nemškemu navalu v Avstriji, Nemčiji in celo na Ruskem. Knjiga je pisana živo in elegantno, kakor znajo sploh pisati odlični pisatelji francoski.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr.

Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: **Fr. Levec.**
Uredništvo: v Novih ulicah 5. — **Upravništvo:** na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národna Tiskarna“ v Ljubljani.

U G A N K E.

V 1. št. je bilo uganke I., II., III. in IV. pogoditi takó:

I.

Skakalnica.

Vojak po bitvi tam leži,
Iz srca gorka vre mu kri.
Oj mlada kri, oj mlad junak,
Objemlje te že smrtni mrak!

„Prijatelj, bratec ljubi moj!
Pristopi sem, pri meni stoj,
Nastrezi mlade te krvi,
In hrani verno kaplje tri!

Če boš prišel domu kedaj,
Očetu prvo kapljo daj,
Daj drugo starej mami
Daj tretjo mojej ljubici!“

Dovnel.

II.

Zložni predalčki.

p	a	p	i	r
a	d	e	l	e
p	e	l	i	n
i	l	i	c	a
r	e	n	a	n

z	i	d	a	r
i	v	a	n	a
d	a	v	i	d
a	n	i	ž	a
r	a	d	a	j

III.

Aritmogrif.

- 1) Sinaj
 - 2) Lipa
 - 3) Obrenovič
 - 4) Vodice
 - 5) Evrit
 - 6) Niami
 - 7) Šeret
 - 8) Kios
 - 9) Jarnej
 - 10) Niagara
 - 11) Aron
 - 12) Rochefort
 - 13) Oggione
 - 14) Daguerotip
- Slovenski Narod.
Petnajsti tečaj.

IV.

Logogrif.

- 1) Sejamus
- 2) Ametist
- 3) Maribor
- 4) Obresti
- 5) Triolet
- 6) Amaliya
- 7) Rešetar

Samotar.
Stritar.

VI.

Logogrif.

Iz zlogov: *a, a, a, be, če, dan, der, e, han, har, hi, i, iz, jo, ka, kup, lenj, li, li, mek, nar, no, or, ra, rad, ri, ro, san, sip, so, še, tit, to, tu, u, vil* zloži 16 besed, katere pomenijo: 1.) slovenskega pisatelja; 2.) slovansk narod; 3.) vas na Kranjskem; 4.) rimskega cesarja; 5.) grško boginjo; 6.) spartanskega vojskovodjo; 7.) moško krstno ime; 8.) mesto na Španjskem; 9.) metulja; 10.) slovensk samostavnik; 11.) morskega sesalca; 12.) reko v Švici; 13.) slovenskega pesnika; 14.) mesto na Ogerskem; 15.) reko na Francoskem; 16.) hrvatskega pisatelja.

Začetnice teh besed od zgoraj doličitane dajo ime slovenskega časopisa, končnice od zdolaj goričitane ime njegovega urednika.

H. Podkrajšek.

VII.

Naslednje, prav pogojene besede, druga pod drugo pisane, imenujejo v devetih vrstah, in sicer v sredini svojih črk (horizontalno in vertikalno, tedaj v obliki križa) ime slovenskega pesnika, katerega peta vrsta imenuje. Križeva oblika ima v prvi vrsti — črko; v drugi — ime slovenskega časopisa; v tretji — ime slovenskega pisatelja; v četrti — ime gozdne rastline; v peti — ime slovenskega pesnika; v šesti — del sveta; v sedmi — ime reke na Ruskem; v osmi — ime znane vodne živali in v deveti — zopet črko.

Pomniti je, da druga in osma beseda obstoji iz treh, tretja in sedma iz petih in četrta in šesta iz sedmih črk.

A. Škendrov.

VIII.

Aritmogrif.

- 1) 1. 2. 3. 4. vzdržuje državo.
- 2) 4. 3. 2. naša mati.
- 3) 6. 7. 8. poljsko orodje.
- 4) 4. 8. 9. 6. pesniška oblika.
- 5) 10. 9. 11. 2. 12. pokojni pesnik in politik slovenski.
- 6) 13. 10. 13. glagol.
- 7) 14. 7. 2. 10. bližnji sorodnik.
- 8) 7. 2. 8. 10. 7. orožje.
- 9) 2. 1. 1. 2. italijanska reka.
- 10) 10. 2. 11. adverb.

Začetne črke od zgoraj doli dajo ime povesti, končne pa od zdolaj gori z drugim imenom pripovedujejo ravno tisto.

F.